

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

الرحمن
علیه صاب

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

پیوند ما کی مسکن

مجموعه گزارشات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیوند های نماز

نویسنده:

محسن قرائتی

ناشر چاپی:

ستاد اقامه نماز

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۳	پیوند های نماز
۱۳	مشخصات کتاب
۱۸	مقدمه
۱۹	سیمای نماز
۲۰	۱. پیوند نماز با تاریخ
۲۱	۲. پیوند نماز با جغرافیا
۲۲	۳. پیوند نماز با خورشید
۲۲	۴. پیوند نماز با ماه
۲۲	۵. پیوند نماز با ستارگان
۲۳	۶. پیوند نماز با آب
۲۳	۷. پیوند نماز با خاک و زمین
۲۴	۸. پیوند نماز با آسمان
۲۴	۹. پیوند نماز با سلامتی
۲۴	۱۰. پیوند نماز با نظافت
۲۵	۱۱. پیوند نماز با نشاط
۲۶	۱۲. پیوند نماز با ادب
۲۷	۱۳. پیوند نماز با آرامش روانی
۲۷	۱۴. پیوند نماز با بهشت و دوزخ
۲۸	۱۵. پیوند نماز با علم و دانش
۲۹	۱۷. پیوند نماز با اخلاق اسلامی
۲۹	۱۸. پیوند نماز با میراث فرهنگی
۳۰	۱۹. پیوند نماز با زمان بندی
۳۰	۲۰. پیوند نماز با پایداری

۳۱	۲۱. پیوند نماز با جبران گذشته ها
۳۲	۲۲. پیوند نماز با تنوع
۳۲	۲۳. پیوند نماز با کیفیت و کمیت
۳۳	۲۴. پیوند نماز با پرهیزکاری و تقوا
۳۳	۲۵. پیوند نماز با دیگر اعمال
۳۴	۲۶. پیوند نماز با دوستی خدا
۳۵	۲۷. پیوند نماز با استقرار و آرامش
۳۵	۲۸. پیوند نماز با آموزش
۳۶	۲۹. پیوند نماز با اولیای خدا
۳۶	۳۰. پیوند نماز با آماده سازی
۳۷	۳۱. پیوند نماز با سرعت و سبقت
۳۷	۳۲. پیوند نماز با تلاش برای رفع موانع
۳۸	۳۳. پیوند نماز با معراج
۳۹	۳۴. پیوند نماز با صداقت
۴۰	۳۵. پیوند نماز با دریافت الطاف الهی
۴۰	۳۶. پیوند نماز با آمرزش گناهان
۴۲	۳۷. پیوند نماز با نیاز
۴۳	۳۸. پیوند نماز با توکل
۴۳	۳۹. پیوند نماز با رحم
۴۴	۴۰. پیوند نماز با وحدت
۴۵	۴۱. پیوند نماز با هدیه
۴۶	۴۲. پیوند نماز با رنگ ها
۴۶	۴۳. پیوند نماز با آهنگ و قالب زیبا
۴۷	۴۴. پیوند نماز با تحریم شراب
۴۷	۴۵. پیوند نماز با تمام عمر
۴۸	۴۶. پیوند نماز با نذر

۴۹	پیوند نماز با سیر باطنی
۵۰	پیوند نماز با تعقل، تفکر و تدبیر
۵۰	پیوند نماز با وقت شناسی
۵۱	پیوند نماز با مرگ آسان
۵۱	پیوند نماز با سایر کارها
۵۲	پیوند نماز با مقام محمود
۵۳	پیوند نماز با تربیت
۵۴	پیوند نماز با زبان واحد
۵۴	پیوند نماز با نور قلب
۵۴	پیوند نماز با اولویت سنجی
۵۴	پیوند نماز با حسن عاقبت
۵۵	پیوند نماز با نزول رحمت
۵۵	پیوند نماز با روابط اجتماعی
۵۵	پیوند نماز با خیرخواهی
۵۶	پیوند نماز با همسایگان
۵۶	پیوند نماز با عموم مردم
۵۷	پیوند نماز با مسلمین جهان
۵۸	پیوند نماز با والدین
۵۹	پیوند نماز با فرزندان
۶۱	پیوند نماز با همسر
۶۱	پیوند نماز با تولد
۶۱	پیوند نماز با مرگ
۶۲	پیوند نماز با محتضر
۶۲	پیوند نماز با هدایت شدگان
۶۳	پیوند نماز با برائت از مغضوبین
۶۵	پیوند نماز با برائت از گمراهان

۶۵	..... پیوند نماز با معماری
۶۶	..... پیوند نماز با طبیعت
۶۷	..... پیوند نماز با زمان و مکان
۶۸	..... پیوند نماز با محرومان
۶۹	..... پیوند نماز با حق الناس
۶۹	..... پیوند نماز با حقوق والدین
۷۰	..... پیوند نماز با حقوق همسر
۷۱	..... پیوند نماز با حقوق مجاورین
۷۲	..... پیوند نماز با ازدواج
۷۲	..... پیوند نماز با جمعیت
۷۳	..... پیوند نماز با مشورت
۷۴	..... پیوند نماز با اخبار جهان
۷۴	..... پیوند نماز با حفظ ارزشها
۷۵	..... پیوند نماز با اعتماد سازی
۷۵	..... پیوند نماز با نظم
۷۶	..... پیوند نماز با صالحان
۷۷	..... پیوند نماز با آینده سازان تاریخ
۷۷	..... پیوند نماز با حفظ آبرو
۷۸	..... پیوند نماز با اصلاح فرد و جامعه
۷۸	..... پیوند نماز با دوستان خوب
۷۹	..... پیوند نماز با عفاف و حجاب
۸۰	..... پیوند نماز با حضور زنان در جامعه
۸۱	..... پیوند نماز با امنیت زنان
۸۱	..... پیوند نماز با زینت
۸۲	..... پیوند نماز با وحدت و محبت و برادری
۸۲	..... پیوند نماز با حضور به موقع

۸۳	..... پیوند نماز با برکات مسجد
۸۴	..... پیوند نماز با جذب حداکثری
۸۴	..... پیوند نماز با مدیریت
۸۵	..... پیوند نماز با تعاون و مشارکت
۸۶	..... پیوند نماز با مراعات افراد ضعیف
۸۷	..... پیوند نماز با دوری از تجملات
۸۷	..... پیوند نماز با وقار
۸۸	..... پیوند نماز با واقعیت ها
۸۹	..... پیوند نماز با نظافت
۹۰	..... پیوند نماز با دوری از تملق
۹۰	..... پیوند نماز با زندانیان
۹۱	..... پیوند نماز با تحرک
۹۲	..... پیوند نماز با جماعت
۹۲	..... پیوند نماز با تشکیلات
۹۳	..... پیوند نماز با کمک به محرومان
۹۵	..... پیوند نماز با محبوبیت اجتماعی
۹۵	..... پیوند نماز با پاکی چشم و روح
۹۵	..... پیوند نماز با اعتماد سازی
۹۶	..... پیوند نماز با مردم شناسی
۹۶	..... پیوند نماز با راه شناسی
۹۷	..... پیوند نماز با اذان
۹۷	..... پیوند نماز با سیاست
۹۸	..... پیوند نماز با استقلال
۹۸	..... پیوند نماز با انتخاب
۹۹	..... پیوند نماز با شهادت
۱۰۰	..... پیوند نماز با تحمل شکنجه ها

- ۱۰۲ ..... پیوند نماز با حکومت ۱۲۵
- ۱۰۳ ..... پیوند نماز با اطاعت ۱۲۶
- ۱۰۳ ..... پیوند نماز با موضع گیری های اجتماعی و سیاسی ۱۲۷
- ۱۰۴ ..... پیوند نماز با تزلزل نظام های فاسد ۱۲۸
- ۱۰۵ ..... پیوند نماز با رهبری ۱۲۹
- ۱۰۵ ..... پیوند نماز با ترویج ارزش ها ۱۳۰
- ۱۰۶ ..... پیوند نماز با عدالت ۱۳۱
- ۱۰۶ ..... پیوند نماز با معیارهای مکتبی ۱۳۲
- ۱۰۷ ..... پیوند نماز با راه حق ۱۳۳
- ۱۰۸ ..... پیوند نماز با تسلیم ۱۳۴
- ۱۰۸ ..... پیوند نماز با مسأله جبر و اختیار ۱۳۵
- ۱۰۸ ..... پیوند نماز با تجارت ۱۳۶
- ۱۰۹ ..... پیوند نماز با لقمه حلال ۱۳۷
- ۱۱۰ ..... پیوند نماز با پاداش الهی ۱۳۸
- ۱۱۰ ..... پیوند نماز با سختی کار ۱۳۹
- ۱۱۰ ..... پیوند نماز با حساب و کتاب ۱۴۰
- ۱۱۲ ..... پیوند نماز با رعایت ادب ۱۴۱
- ۱۱۲ ..... پیوند نماز با تکمیل کارها ۱۴۲
- ۱۱۳ ..... پیوند نماز با عمران و آبادی ۱۴۳
- ۱۱۳ ..... پیوند نماز با رزق و روزی ۱۴۴
- ۱۱۴ ..... پیوند نماز با عالم غیب ۱۴۵
- ۱۱۴ ..... پیوند نماز با خودسازی ۱۴۶
- ۱۱۵ ..... پیوند نماز با هوشیاری و غفلت زدائی ۱۴۷
- ۱۱۷ ..... پیوند نماز با مبدأ ۱۴۸
- ۱۱۷ ..... پیوند نماز با معاد ۱۴۹
- ۱۱۹ ..... پیوند نماز با تشکر ۱۵۰

- ۱۲۰ ..... ۱۵۱. پیوند نماز با شعائر
- ۱۲۱ ..... ۱۵۲. پیوند نماز با زیارت
- ۱۲۲ ..... ۱۵۳. پیوند نماز با دعا
- ۱۲۵ ..... ۱۵۴. پیوند نماز با نیازها
- ۱۲۵ ..... ۱۵۵. پیوند نماز با جهاد
- ۱۲۸ ..... ۱۵۶. پیوند نماز با حج
- ۱۲۸ ..... ۱۵۷. پیوند نماز با هجرت
- ۱۲۸ ..... ۱۵۸. پیوند نماز با وقف
- ۱۲۹ ..... ۱۵۹. پیوند نماز با مبارزه
- ۱۲۹ ..... ۱۶۰. پیوند نماز با شناخت خدا
- ۱۲۹ ..... ۱۶۱. پیوند نماز با انبیاء، صدیقین، شهدا و صالحین
- ۱۳۰ ..... ۱۶۲. پیوند نماز با پیامبر اسلام(ص)
- ۱۳۱ ..... ۱۶۳. پیوند نماز با اهل بیت(ع)
- ۱۳۲ ..... ۱۶۴. پیوند نماز با قرآن
- ۱۳۲ ..... ۱۶۵. پیوند نماز با سایر عبادات
- ۱۳۳ ..... ۱۶۶. پیوند نماز با ادیان آسمانی
- ۱۳۴ ..... ۱۶۷. پیوند نماز با امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۳۵ ..... ۱۶۸. پیوند نماز با توبه
- ۱۳۵ ..... ۱۶۹. پیوند نماز با انابه
- ۱۳۶ ..... ۱۷۰. پیوند نماز با کارهای خیر
- ۱۳۶ ..... ۱۷۱. پیوند نماز با فرشتگان
- ۱۳۶ ..... ۱۷۲. پیوند نماز با تجدید عهد
- ۱۳۷ ..... ۱۷۳. پیوند نماز با وصیت
- ۱۳۷ ..... ۱۷۴. پیوند نماز با ایمان
- ۱۳۸ ..... ۱۷۵. پیوند نماز با تعمیق دین
- ۱۳۸ ..... ۱۷۶. پیوند نماز با تغذیه

۱۳۹	..... پیوند نماز با قلب
۱۴۰	..... پیوند نماز با دل شب
۱۴۲	..... پیوند نماز با ورزش
۱۴۲	..... پیوند نماز با تواضع
۱۴۲	..... پیوند نماز با خشوع
۱۴۴	..... پیوند نماز با تمرکز
۱۴۵	..... پیوند نماز با خوداتکائی
۱۴۶	..... پیوند نماز با مراقبت
۱۴۷	..... پیوند نماز با حفظ انسان
۱۴۸	..... پیوند نماز با مقام انسان
۱۵۰	..... فهرست
۱۵۸	..... درباره مرکز

پیوند های نماز

مشخصات کتاب

سرشناسه : قرائتی، محسن، 1324 -

عنوان و نام پدیدآور : پیوندهای نماز / محسن قرائتی.

مشخصات نشر : تهران: ستاد اقامه نماز، 1391.

مشخصات ظاهری : 144 ص.؛ 14×21 س.م.

شابک : 20000 ریال 978-964-537-055-6 ؛ 20000 ریال (چاپ چهارم) ؛ 30000 ریال (چاپ هفتم)

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی: Mohsen Gharaati. Prayer links.

یادداشت : چاپ قبلی: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن : 1390.

یادداشت : چاپ چهارم

یادداشت : چاپ پنجم.

یادداشت : چاپ هفتم: تابستان 1392.

یادداشت : کتابنامه: ص. 137-144؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : نماز

موضوع : نماز -- جنبه های قرآنی

موضوع : نماز -- احادیث

شناسه افزوده : ستاد اقامه نماز

رده بندی کنگره : BP186/ق4پ9 1391

رده بندی دیویی : 297/353

شماره کتابشناسی ملی : 2829281

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: 2

الحمد لله رب العالمين و صلي الله علي سيدنا و نبينا محمد و آله الطاهرين

در رمضان سال 1389 با جمعي از دوستان طلبه در مشهد بوديم و براي امور تبليغي و انتقال تجربه ها و مهارت ها، روزي چند ساعت گفتگو داشتيم.

روزي موضوع بحث ما، پيوندهاي نماز بود و تعدادي از اين پيوند ها را كه پيشتر يادداشت کرده بودم گفتم و تعدادي را هم دوستان در آن جلسه گفتند. متوجه شديم كه گويا نماز يك نقشه جامع اسلامي است كه با همه چيز پيوند خورده است. گويا طراح و مهندس نماز همه چيز را در نظر گرفته و نماز را به گونه اي طراحي کرده كه حتي براي بنده كه نيم قرن در لباس روحانيت و در حوزه ها و دانشگاه ها و جامعه و صدا و سيما بوده ام، تازگي داشت و لذا اين پيوندها را مجدداً بازبيني و تكميل نموده و براي چاپ آماده كردم.

نماز عبادتی است که بر انبیاء پیشین نیز واجب بوده است. در روایات نماز به نور، برهان، چراغ، منهاج انبیاء، عمود دین، قیم دین، رأس الامر، اصل اسلام، پرچم ایمان، سیمای دین، بهترین اعمال، ملت و آیین، بهترین وسیله توسل، محبوبترین اعمال، نور چشم پیامبر(ص)، اول واجب دین برای انسان، اول چیزی که باید به تازه مسلمانان آموزش داد، اول چیزی که در قیامت مورد محاسبه قرار می گیرد، آخرین وصیت پیامبر(ص)، آنچه باید بیشترین همت صرف آن شود، وسیله نجات از آتش قیامت، میزان اعمال، باقیات الصالحات توصیف شده است که تمامی این تعبیرات متن روایات ائمه اطهار(ع) می باشد.

و در روایتی دیگر می خوانیم که برای نمازگزار آثاری است از جمله؛ محبوبیت نزد فرشتگان، برکت رزق، وسیله طرد شیطان، راحتی بدن، سلاحی علیه کافر، مستجاب شدن دعا، توشه قیامت، شفیع برای ملك الموت، انس در قبر، جواب نکیر و منکر است.

همچنین نماز در قیامت برای سر مؤمن تاج، برای صورتش نور، برای پایش عبور از صراط، برای بهشت کلید و برای حورالعین

مهريه است(1) و در حديثي ديگر مي خوانيم براي ميزان سنگيني و براي خدا رضايت مي باشد. هر كس نماز را اقامه كند، دين را اقامه کرده و هر كس نماز را رها كند، دين را رها کرده است(2).

و در روايات مي خوانيم كه پيامبر اكرم فرمودند: كسي كه نماز را ترك كند، خداوند عملش را حبط مي كند. امام صادق(ع) در ذيل آيه (فقه حبط) فرمودند: از مصاديق آيه آن است كه انسان بدون بيماري و اشتغال نماز را رها كند(3).

در روايات بسيار ديگر از منابع شيعه و اهل سنت مي خوانيم: كسي كه نماز را عمداً ترك كند از مكتب اسلام خارج است. «مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِيَ مِنْ ذِمَّةِ اللَّهِ وَ ذِمَّةِ رَسُولِ اللَّهِ»(4)

از نظر آمار احاديث شيعه و سني، هيچ يك از موضوعات و واجبات دين به اندازه نماز روايت و حديث ندارد.

1. بپوند نماز با تاريخ

نماز مخصوص اسلام نيست زيرا به گفته قرآن قبل از اسلام، حضرت عيسي نيز مأمور به نماز بود. قرآن از زبان او مي فرمايد: «وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ»(5) يعني خدا مرا به نماز سفارش كرد. چنانكه قبل از

ص: 7

1- خصال، ج 2، ص 522.

2- اثني عشرية، ص 237 به نقل از كتاب الصلاه ري شهري

3- كافي، ج 2، ص 384.

4- كافي، ج 2، ص 285.

5- مريم 31

او حضرت موسی و قبل از او حضرت شعیب و قبل از او نیز حضرت ابراهیم مأمور به اقامه نماز بودند.

با این حساب نماز هم با تاریخ گذشته پیوند دارد و هم با تاریخ آینده یعنی زمانی که امام زمان (عج) ظاهر شود، حضرت عیسی از آسمان به زمین آمده و پشت سر ایشان نماز می خوانند.

از این رو هر يك از مسلمانان واجب است که نماز را به نسل بعد از خود که تاریخ سازان آینده هستند، آموزش دهند.

2. پیوند نماز با جغرافیا

نماز تنها مخصوص زمینیان نیست زیرا قرآن کریم در آیات بسیاری از سجده و تسبیح و قنوت فرشتگان در اوج آسمان ها، یونس در عمق دریا، نوح در روی آب، ابراهیم در بیابانهای بی آب و گیاه مکه و انبیاء الهی در مناطق مختلف سخن به میان آورده است.

از طرفی وجوب نماز در خانه، مسجد، مسافرت، کشتی، هواپیما، فرودگاه و بنادر نشانه آن است که نماز با همه زمین ها و مناطق و جغرافیا گره خورده است و اختصاص به مکان یا منطقه خاصی ندارد.

ص: 8

3. پیوند نماز با خورشید

طلوع، غروب و دلوك (1) خورشید يك نوع زمان بندي طبيعي، همگاني و همه جايي براي اقامه نماز است. اولین فرصت برای نماز صبح، فجر و آخرین فرصت آن، طلوع شمس و اولین فرصت نماز ظهر، دلوك شمس و آخرین فرصت برای نماز عصر نیز غروب خورشید است.

«دلوك» هنگامی است که خورشید از وسط آسمان رو به مغرب میل می کند که زوال نامیده می شود و وقت نماز ظهر و عصر است. آیه «عَسَى اللَّيْلُ» بیانگر وقت نماز مغرب و عشاء است که تاریکی، فراگیر می شود.

4. پیوند نماز با ماه

اقامه نماز عید فطر با دیدن ماه شوال است و همچنین اوقات نمازهای اول نیمه و یا آخر ماه را باید از طریق شکل های متفاوتی که برای ماه است شناسائی کنیم.

5. پیوند نماز با ستارگان

در تشخیص قبله نماز از ستاره ها استفاده می شود. کسانی که در بیابان و جاده سفر می کنند و یا در کشورهای خارجی زندگی

ص: 9

می‌کنند، بوسیله ستاره‌ها می‌توانند جهت‌های جغرافیایی و همچنین جهت قبله را تشخیص دهند.

6. پیوند نماز با آب

پیوند نماز با آب بر کسی پوشیده نیست زیرا طهارت بدن و لباس و غسل و وضو در شرایط عادی، شرط صحت نماز است. آب مظهر حیات و پاکی است و وضو گرفتن قبل از هر نماز نیز تأکیدی بر حیات معنوی انسان و پاکی او دارد.

7. پیوند نماز با خاک و زمین

در شرایطی که آب در دسترس نیست و یا برای سلامتی انسان ضرر دارد، باید با خاک تیمم کنیم. خاک نیز از جمله مطهرات است و موجب طهارت جسم و روح انسان می‌شود. علاوه بر آن، در هر نماز باید بر زمین و خاک پاك سجده کنیم.

حضرت علی (ع) در حدیثی می‌فرماید: تأویل سجده اول آن است که از خاک بوده ایم و سر برداشتن از آن یعنی از همین خاک بیرون آمده ایم و سجده دوم رمز آن است که با مرگ وارد خاک می‌شویم و سر برداشتن از سجده دوم رمز آن است که در قیامت از همان خاک بیرون می‌آیم. (1)

ص: 10

8. پیوند نماز با آسمان

در روایات سفارش شده بهتر است که بعضی نمازها در زیر آسمان خوانده شود، مانند نماز عید قربان، عید فطر، نماز باران و نماز روز عرفه و شاید این رمزی باشد که انسان خود را از قید و اسارت تنگناها و محدودیت ها خارج ساخته و در فضای بزرگتری به خالق بی نهایت هستی توجه کند.

9. پیوند نماز با سلامتی

اگر وضو و غسل برای بدن ضرر دارد، تیمم می کنیم.

اگر آب تمیز و پاکیزه برای وضو وجود نداشت، تیمم می کنیم.

اگر ایستادن در حال نماز مشکل بود یا ضرر داشت، می توانیم بنشینیم.

اگر نشستن ضرر داشت، می توانیم در حال خوابیده نماز بخوانیم.

اگر جان انسان در شرایط جبهه و جنگ در خطر بود، شکل و شیوه نماز تغییر می کند.

10. پیوند نماز با نظافت

اگر لباس انسان از نظر شرعی پاک باشد ولی نظیف و تمیز نباشد، نماز در آن لباس قابل قبول نیست، گرچه رفع تکلیف می کند، یعنی کثیفی لباس مانع قبولی و عروج نماز است و لذا در نماز

علاوه بر طهارت، نظافت و تمییزی بدن و لباس و محل برپایی نماز مورد توجه است.

در روایات می خوانیم که امام حسن (ع) بهترین لباسش را برای نماز می پوشید و در دیگر روایات بر اموری همچون شانه زدن، لباس سفید پوشیدن، به همراه داشتن زینت، مسواک کردن و معطر بودن سفارش شده است.

در تاریخ آمده است که محل سجده امام صادق (ع) از بوی عطر ایشان شناخته می شد و از ایشان روایت شده است که بوی خوش پاداش نماز را بیش از 70 برابر می کند.

11. بیوند نماز با نشاط

اسلام سفارش می کند که با آب سرد وضو بگیری و پاداش کسی که آب وضو را خشک نکند، 30 برابر قرار داده شده است. این مطلب شاید به خاطر آن باشد که هرچه آب سرد روی پوست بماند، نشاط انسان بیشتر می شود.

در حدیث می خوانیم که امام رضا (علیه السلام) فرمودند: یکی از فواید وضو ایجاد نشاط و آمادگی روحی است. در حدیث دیگر می خوانیم که افراد با وضو نیز وضوی خود را تجدید کنند که وضو روی وضو، نور علی نور است. (1)

ص: 12

و در قرآن می خوانیم نماز افراد منافق همراه با کسالت است: «وَ إِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى» (1).

امیرالمومنین (ع) در این رابطه فرمودند: «لَا يَقُومَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ مُتَكَاسِبًا وَلَا نَاعِسًا» (2) در حال کسالت و خواب آلودگی به نماز نایستید. در دعاها و مناجات‌ها می خوانیم که خدایا پناه می برم به تواز عبادت با کسالت و بدون نشاط. (3)

تأخیر نماز از اول وقت در حالاتی که مانع نشاط و حضور قلب و توجه او می باشد، جایز است.

12. پیوند نماز با ادب

امام صادق (ع) فرمودند: بعضی در نماز با خداوند آنگونه سخن می گویند و نماز می خوانند آنگونه نماز می خوانند که اگر با همسایه خود آنگونه سخن گویند، او، قبول نمی کند و این خود نوعی بی ادبی در نماز است. (4)

همچنین در نماز جماعت باید نسبت به امام جماعت ادب کنیم، جلو او نایستیم، هنگامی که او مشغول قرائت است ساکت باشیم و صدایمان در ذکرها، بلندتر از صدای او نباشد.

ص: 13

1- نساء 142.

2- وسائل الشیعه، ج 5، ص 477

3- کافی، ج 2، ص 558.

4- کافی، ج 3، ص 269.

13. پیوند نماز با آرامش روانی

قرآن می فرماید: انسان کم ظرفیت و ناآرام است و همین که با تلخی و شرّ برخورد کند، جیغ و فریاد می کند: «إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا» و سپس می فرماید: «إِلَّا الْمُصَلِّينَ» (1) یعنی تنها اهل نمازند که به خاطر اتصال به قدرت خدا، توکل بر او، استمداد از او، پناه بردن به او، صبر و تحمل برای رضای او به ریسمان محکمی چنگ می زنند و جلوی اضطراب خود را می گیرند.

همه اضطراب ها و ناهنجاری های روحی و روانی و کمبودهای معنوی، با نماز تقویت و درمان می یابند. قرآن عوامل آرامش انسان را ایمان، عمل صالح، نماز و زکات می داند و می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ... لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» (2)

14. پیوند نماز با بهشت و دوزخ

در حدیث می خوانیم: «مفتاح الجنة الصلاة» (3) یعنی نماز کلید بهشت است.

در قرآن می خوانیم: بهشتیان از دوزخیان می پرسند چه چیزی شما را به جهنم روانه کرد؟ پاسخ می دهند: ما پایبند نماز نبودیم و به

ص: 14

1- معارج، 22.

2- بقره، 277

3- عوالی اللالی، ج 1، ص 322.

گرسنگان بی اعتنا بودیم و مثل افراد بی اراده، به هر سازی می رقصیدیم و قیامت را تکذیب می کردیم: «قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ» (1). در این آیات یکی از عوامل ورود به دوزخ را ترک نماز می یابیم.

15. پیوند نماز با علم و دانش

پیامبر اسلام (ص) فرمودند: دو رکعت نماز عالم، از هفتاد رکعت نماز جاهل بهتر است (2).

16. پیوند نماز با اخلاص

شرط عبادت وجود اخلاص است. عبادتی که اخلاص ندارد مثل لامپی است که برق ندارد. قرآن می فرماید: «وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءً وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ» (3) یعنی مردم سفارش شده اند به اینکه مخلصانه بندگی کرده و نماز به پای دارند. خداوند در جایی دیگر به پیامبرش می فرماید: نه تنها نماز و عبادات، که مرگ و حیات تو هم باید برای پرودگار عالمیان باشد: «قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» (4).

ص: 15

1- مدثر، 43-46.

2- نهج الفصاحه، حدیث 250

3- بینه، 5.

4- انعام، 162.

17. پیوند نماز با اخلاق اسلامي

قرآن مي فرمايد: لقمان در کنار سفارش به نماز، پسرش را به چند چيز ديگر نيز سفارش کرده است: «يا بُنَيَّ اَقِمِ الصَّلَاةَ وَ اْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ اَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اصْبِرْ عَلٰى مَا اَصَابَكَ وَ لَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَ لَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرَحًا» (1) که از اين چند آيه استفاده مي شود آن چه به نماز جلوه مي دهد و نماز را پر جاذبه مي کند امر به معروف و نهي از منکر، صبر و تحمل سختي ها، تواضع و فروتنی، اعتدال در زندگي و گفتگوي نرم مي باشد.

آري كساني كه نماز مي خوانند ولي نسبت به معروف ها و منكرها در جامعه بي تفاوتند، يا نماز مي خوانند ولي فردي زودرنج يا متكبر و غير متعادل مي باشند و با صدای بلند سبب رنجش ديگران مي شوند، نمي توانند ديگران و حتي فرزندان و وابستگان خود را به نماز دعوت كنند زيرا مردم نماز او را دور از يك اخلاق صحيح و اسلامي مي دانند.

18. پیوند نماز با ميراث فرهنگي

قرآن به كساني كه براي حج و عمره به مكه مي روند، سفارش کرده كه بعد از طواف، پشت مقام ابراهيم (ع) نماز بخوانند: «وَ

ص: 16

اتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ»⁽¹⁾. مقام ابراهیم، سنگی است که حضرت ابراهیم روی آن ایستاد و پایه های کعبه را بالا برد. این سنگ امروزه در محفظه ای شیشه ای در کنار خانه خداست.

19. پیوند نماز با زمان بندی

قرآن، نماز را واجب موقت خوانده است: «كِتَابًا مَّوْقُوتًا»⁽²⁾ یعنی واجبی دارای وقت و زمان مشخص. نماز دارای برنامه زمانی مشخص و معین است و آغاز نماز آن در هر صبح و ظهر و شام براساس اوقات طبیعی تعیین گردیده است. این آموزه دینی، انسان را به يك فرد وقت شناس، برنامه ریز و منظم تبدیل می کند.

20. پیوند نماز با پایداری

آن چه به ایمان ارزش می دهد، تداوم و استمرار آن است و از ایمان و توجهات لحظه ای که انسان به هنگام خطر پیدا می کند انتقاد شده است. قرآن بارها می فرماید: گروهی همینکه در دریا گرفتار موج می شوند، خالصانه دعا می کنند، اما هنگامی کشتی آنان به ساحل می رسد، خدا را فراموش می کنند «فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِّ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ»⁽³⁾

ص: 17

1- بقره، 125.

2- نساء، 103

3- عنكبوت، 65

قرآن از کسانی ستایش می کند که نسبت به نماز پایدارند: «الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ» (1).

امام صادق (ع) فرمودند: بهترین اعمال نزد خداوند، با دوام ترین آنهاست، اگر چه کم باشد: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا دَاوَمَ الْعَبْدُ عَلَيْهِ وَإِنْ قَلَّ» (2).

21. بیوند نماز با جبران گذشته ها

اگر نمازی قضا شد یا سجده ای یا تشهدی فراموش شد، باید آن گونه که در رساله مراجع آمده است، جبران شود و این یک درس است که می توان فراموش شده ها و تلف شده ها را جبران نمود. اگر در کاری نقصی پیدا شد، نباید دلسرد و ناامید گشت، بلکه باید به انسان فرصتی داده شود تا کمبودها را جبران کند، همان گونه که برای گناهان، راه توبه باز است.

امام سجاده (ع) در دعای مکارم الاخلاق می فرماید: خدایا تو برای هر کاری که تلف شده است جایگزینی داری: «وَعِنْدَكَ مِمَّا فَاتَ خَلْفًا» و برای کارهای فاسد راه اصلاح گشوده ای: «وَلِمَا فَسَدَ مَدَّ صَدَاحًا» و برای کارهایی که نمی پسندی راه تغییر قرار داده ای: «وَفِيمَا أَنْكَرْتَ تَغْيِيرًا» (3).

ص: 18

1- معارج، 23.

2- کافی، ج 3، ص 274.

3- صحیفه سجادیه، دعای 98.

22. پیوند نماز با تنوع

در نمازهای واجب و مستحب تنوع بسیار می بینیم؛ در انتخاب سوره، مقدار ذکر، تعداد رکعات مانند نماز يك رکعتي (نماز وتر)، دو رکعتي (نماز صبح و نمازهای مستحبي)، سه رکعتي (نماز مغرب)، چهار رکعتي (نماز ظهر و عصر و عشاء)، گاهي با پنج رکوع (نماز آیات)، گاهي با پنج قنوت (نماز عیدین)، گاهي با تکرار سوره (نماز وحشت)، گاهي بدون وضو و غسل (نماز میت)، گاهي بدون سوره توحید و گاهي با 1000 سوره توحید در يك رکعت (نماز شب عید فطر). برای بعضي از روزها نماز مخصوص آمده است. هريك از امامان معصوم ما نمازي مخصوص داشته اند. در این موضوع کتاب هایی نوشته شده و چند صد نوع نماز جمع آوري شده است.

23. پیوند نماز با کیفیت و کمیت

قرآن در ابتدای سوره مومنون می فرماید: رستگاران واقعي کسانی هستند که در نماز خشوع داشته باشند، که این نشانه کیفیت در انجام نماز است. در آیات دیگر می فرماید: «وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» (1) یعنی بسیار یاد خدا

ص: 19

کنید و ناگفته پیداست که نماز یاد خداست: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي» (1) و این نشان دهنده کمیت در نماز است.

24. پیوند نماز با پرهیزکاری و تقوا

پرهیز از خوردن، آشامیدن، قهقهه، به اطراف نگاه کردن، سخن گفتن، باطل کردن وضو، گریه برای مصائب دنیوی و سایر اموری که در رساله مراجع تقلید آمده، نمونه هایی است از اموری که باید نمازگزار از آنها پرهیز کند.

به عبارت دیگر اگر پرهیز از خوردن و آشامیدن در يك ماه روزه رمضان است در هر شبانه روز باید این نوع پرهیزها را در دقایقی تمرین کنیم همانگونه که زائران خانه خدا مادامی که در لباس احرام هستند، باید از بسیاری امور پرهیز کنند و این پرهیزها يك تقوا و تمرین عملی است که در کنار سفارش به تقوا، در تربیت انسان آثار محسوسی دارد.

25. پیوند نماز با دیگر اعمال

در اذان نماز می گوئیم: «حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ» بشتابید به سوی بهترین عملها. بنابراین نماز، بهترین عمل است، الگویی همه

ص: 20

اعمال باشد یعنی بینیم در نماز چه ظرافتهایی از قبیل اخلاص، طهارت، انجام به وقت، حضور قلب، حضور در جماعت، رهبری یک عالم عادل، حفظ حقوق دیگران، حفظ جان و مال، لقمه حلال، تلاوت قرآن، پذیرفتن رهبری آسمانی، انجام فعالیت بدنی در بهترین لباس و عطر و شانه، و صدها نکته دیگر نهفته است که آن را الگویی همه اعمال، خود قرار دهیم.

هرگاه تصمیم بگیریم تمام کمالاتی را که در نماز نهفته است در تمام کارهای خود تزریق کنیم، آن وقت همه کارهای ما خیر العمل خواهد شد و آنگاه است که ما هم برای دیگر مردمان الگو خواهیم شد: « وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا » (1).

26. پیوند نماز با دوستی خدا

عصر تاسوعا، دشمن قصد حمله داشت اما امام حسین (ع) فرمودند جنگ را به فردا موکول کنید، زیرا من امشب می خواهم نماز بخوانم. سپس فرمودند «انی احب الصلوه» (2) یعنی من نماز را دوست دارم. چنین نمازی بالاتر از آن نمازی است که ما به خاطر فرار از جهنم می خوانیم. او نماز را به خاطر عشق به خدا می خواند، نه از ترس دوزخ و نه به طمع بهشت.

ص: 21

1- فرقان، 74.

2- لهوف، ص 89.

علاقه عمیق حضرت علی(ع) به نماز بود که تیر از پای او کشیدند و متوجه نشد. چنانکه اگر بچه ای به استخر بیفتد، علاقه مادر او را وادار می کند که حتی اگر زمستان است و شنا نمی داند، خود را به استخر افکند تا بچه را نجات دهد.

27. پیوند نماز با استقرار و آرامش

یکی از شرایط نماز آن است که مکان نمازگزار، دچار تزلزل و اضطراب و لغزندگی و شیب تند نباشد. زیرا نمازگزار استقرار و آرامش نیست و هر لحظه در معرض لغزندگی است.

28. پیوند نماز با آموزش

نمازگزاران باید احکام نماز را آموزش ببینند و دانستن احکام نماز بر هر مسلمانی واجب است. چه بسپارند افرادی که به خاطر ندانستن احکام مدتها عبادت می کنند ولی کارشان باطل است. و به قول قرآن کریم: «عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ تَصَلِّي نَارًا حَامِيَةً»⁽¹⁾ یعنی کار کرده اند و خود را به سختی انداخته اند، اما به خاطر نداشتن اخلاص یا ندانستن شیوه کار، گرفتار دوزخ می شوند. همچون کسانی که بدون پروانه در مکانهای غیر مجاز ساختمانی بنا می کنند که هم هزینه کرده اند و هم دولت خانه آنها را خراب نموده و جریمه می کند.

ص: 22

کوتاهی سخن آنکه باید نماز و احکام آن را یاد بگیریم و بر والدین و معلمان و علماء واجب است که احکام ضروری را به دیگران بیاموزند.

29. پیوند نماز با اولیای خدا

از اینکه به ما سفارش شده در حرم پیامبر و امامان معصوم(ع) جلوتر از قبر آن بزرگواران نماز نخوانیم و در صورتی که نماز خواندن، نوعی بی احترامی به آنان باشد، نماز اشکال دارد، می فهمیم که احترام به اولیاء الهی، حتی در نماز لازم است.

30. پیوند نماز با آماده سازی

انجام نماز، مقدماتی چون طهارت بدن و لباس، وضو و در بعضی موارد، غسل گفتن اذان و اقامه دارد و این بسترها برای آماده سازی نماز لازم است. همانگونه که ورزشکاران قبل از ورزش رسمی، تمریناتی دارند و هواپیما نیز قبل از پرواز مقداری در باند حرکت می کند، در روایات آمده که رسول خدا صلی الله علیه و آله، قبل از نماز شب آیات آخر سوره آل عمران را می خواند و سفارش شده است که ما نیز این آیات را بخوانیم: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ»⁽¹⁾.

ص: 23

31. پیوند نماز با سرعت و سبقت

بر خلاف جمله معروفی که می‌گویند: عجله کار شیطان است، در انجام کارهای خیر، سرعت و سبقت سفارش شده است داشته باشند و قرآن با جمله «فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ» (1)، «سَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ» (2) و «فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ» (3) مومنین را به شتاب در امور خیر و به خصوص در عباداتی مثل نماز سفارش کرده است. جملات حی علی الصلوة، حی علی الفلاح، حی علی خیر العمل در اذان، مردم را به شتاب در نماز دعوت می‌کند.

32. پیوند نماز با تلاش برای رفع موانع

نماز در هیچ شرایطی تعطیل بردار نیست و نمی‌توان از زیر بار آن شانه خالی کرد، بلکه در هر شرایطی لازم است اقامه شود. در حال سلامت یا بیماری ایستاده یا نشسته یا خوابیده بنابراین باید برای هر یک از شرایط و واجبات آن تلاش کرد و موانع را برطرف نمود چون هیچ مشکلی مانع از انجام چنین فریضه‌ای نمی‌شود. در سفر باید تلاش شود برنامه سفر به گونه‌ای تنظیم شود که نماز ضایع نشود.

ص: 24

1- بقره، 148.

2- آل عمران، 133.

3- جمعه 9.

33. پیوند نماز با معراج

همانگونه که در معراج، پیامبر از زمین جدا شد، در نماز نیز باید انسان از مادیات جدا شده و به مبدا معنویات یعنی خالق هستی توجه کند.

از خوردن و آشامیدن جدا شود، از همسر و فرزند جدا شود، از خواب و استراحت جدا شود، تجارت و داد را رها کند، حتی اگر با دیگران حرف می زند، به احترام نماز اول وقت سخن خود را قطع کند. به چند خاطره توجه کنید:

خاطره اول: نماز اول وقت حضرت علی وسط میدان جنگ

ابن عباس دید که حضرت علی (ع) در وسط جنگ به آسمان نگاه می کند. پرسید: چرا به آسمان نگاه می کنید؟ حضرت فرمود: برای اینکه نماز اول وقت از دستم نرود. گفت: شما در حال جنگ هستید. حضرت فرمود: از نماز اول وقت نباید غفلت شود، حتی در میدان جنگ.

خاطره دوم: توجه امام رضا به نماز اول وقت

یکی از فرقه هایی که نامش در قرآن آمده، «صابئین» هستند که خود را پیروان حضرت یحیی می دانند و برای ستارگان تأثیری قائلند. نماز و مراسم ویژه ای دارند و هنوز هم در خوزستان گروهی از آنان هستند.

این فرقه، رهبری دانشمند ولی مغرور داشت که بارها با امام رضا (ع) گفتگو کرد، ولی حق را نمی پذیرفت. در یکی از

جلسات، امام رضا(ع) استدلالی مطرح کرد که او تسلیم شد و گفت: اکنون روح من نرم شده و حاضر مکتب شما را بپذیرم. ناگهان صدای اذان بلند شد. امام رضا(ع) با شنیدن صدای اذان جلسه را ترك کردند. دیگران گفتند: اکنون فرصت حساسی است ولی امام فرمودند: اول نماز!

آن فرد صائبی که این تعهد را از امام دید، علاقه اش بیشتر شد و بعد از نماز گفتگوش را تکمیل کرد و ایمان آورد.

خاطره سوم: اهمیت نماز اول وقت برای امام خمینی(ره)

روزي که شاه از ایران فرار کرد، صدها خبرنگار در پاریس جمع شده بودند تا با امام خمینی مصاحبه کنند. خبرنگاران دوربین های خود را مستقر کردند و همزمان سخن امام را به تمام کشورها مخابره می کردند. فرزند ایشان (حاج احمد آقا) می گوید: حضرت امام در وسط سخنرانی رو به من کرد و پرسید آیا هنگام اذان شده است؟ گفتم: بله، اکنون وقت نماز است. در این هنگام، امام سخن خود را قطع کرد و بدون خداحافظی برای اقامه نماز حرکت کردند.

34. پیوند نماز با صداقت

نماز نشانه صداقت است. کسی که دیگری را دوست دارد سخن گفتن با او را هم دوست دارد. آنها که با زبان، مدعی خداخواهی و خدادوستی اند، ولی نماز نمی خوانند، در ادعای خود صداقت ندارند. نماز ملاک و میزان تعهدی است که انسان در اظهارات خود دارد.

ص: 26

به همین دلیل نماز منافق همچون سایر اعمالش همراه با صداقت نیست.

35. پیوند نماز با دریافت الطاف الهی

خداوند می فرماید: «فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ» (1) مرا یاد کنید تا شما را یاد می کنم. یاد ما برای خداوند سودی ندارد، ولی یاد او، مایه همه چیز است زیرا لطفش را نصیب ما می فرماید، لغزش ما را می بخشد، دعای ما را می پذیرد، مشکل ما را حل می کند و لطف او برای ما بی نهایت ارزش دارد.

آری، اگر همه انسانها از بندگی خداوند روی برگردانند، چیزی از خداوند کاسته نمی شود و اگر همه بندگی او را بکنند، چیزی به او اضافه نمی شود، چنانکه اگر همه خانه ها رو به خورشید ساخته شوند، چیزی به خورشید اضافه نمی شود و اگر همه پشت به خورشید کنند، چیزی از آن کم نمی شود.

36. پیوند نماز با آمرزش گناهان

امام علی علیه السلام بر جمعی وارد شده و از آنها سؤال فرمود: امیدبخش ترین آیه ی قرآن کدام است؟! هر کس به فراخور حال خویش آیه ای را عنوان کرد:

ص: 27

بعضی گفتند: آیه «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ» (1) یعنی خداوند جز شرک، گناهان دیگر را می بخشد.

بعض دیگر گفتند: آیه «وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءاً أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُوراً رَحِيماً» (2) یعنی هر کس خلافکار و ظالم باشد ولی استغفار کند، خداوند را بخشنده و مهربان خواهد یافت.

عده ای اظهار داشتند: آیه «يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ، لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً» (3) یعنی ای بندگان من که در حق خود اسراف کرده اید! از رحمت خدا مأیوس نشوید، زیرا او همه ی گناهان را می بخشد.

تعدادی هم نظر به این آیه داشتند: «وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ، ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ إِلَّا اللَّهُ» (4) یعنی کسانی که اگر کار زشتی انجام دادند و به خودشان ظلم کردند، یاد خداوند می کنند و برای گناهان خویش استغفار می نمایند، و کیست جز خداوند که گناهان را ببخشد.

بعد از اینکه حضرت نظرات آنان را شنید، فرمود: از حبیبم رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: امیدبخش ترین آیه در قرآن این آیه است: «أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي

ص: 28

1- نساء، 48

2- نساء، 110.

3- زمر، 53

4- آل عمران، 134

النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ، إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ» (1) در دو طرف روز، و اوایل شب، نماز را برپا دار چرا که حسنات، سیئات (و آثار آنها را) از بین می برند این تذکری است برای کسانی که اهل تذکرنند!

سپس پیامبر صلی الله علیه و آله ادامه دادند: یا علی! سوگند به خداوندی که مرا بشیر و نذیر به سوی مردم مبعوث کرد، وقتی که انسان برای نماز وضو می گیرد، گناهایش ریخته می شود، و زمانی که رو به قبله کند، پاک می شود. یا علی! مثال اقامه کننده ی نمازهای روزانه، مثل کسی است که هر روز پنج مرتبه در نهر آبی که جلوی منزل اوست خود را شستشو کند.

37. پیوند نماز با نیاز

در هنگام روز که انسان سر و کارش با افراد گوناگون و کارهای مختلف است، زمینه لغزش و انحرافش بیشتر می شود.

هوس ها، جلوه ها، حيله ها و تمام پرتگاه ها در روز جلوه دیگری دارند و لذا اول روز و آخر روز باید نماز خوانده شود و برای وسط روز سفارش ویژه آمده است: «حَافِظُوا عَلَيَّ الصَّلَاةِ وَ الصَّلَاةِ الْوَسْطَى» (2)

از آنجا که روزهای جمعه و عید زمان فراغت انسان است و معمولاً در زمان فراغت گرایش به فساد بیشتر می شود، سفارش به

ص: 29

1- هود 114

2- بقره 238

خواندن نماز جمعه و نماز عید شده است و هرگاه مشکل اضافه ای برای انسان پیش آمد، سفارش به نماز بیشتری شده است: «وَأَسِّ تَعِينُوا
بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»⁽¹⁾

به هر حال شاید بتوان گفت: برنامه ریزی نماز مناسبت کامل با نیازها روحی و روانی انسان دارد.

38. پیوند نماز با توکل

در نماز بارها آیه مبارکه «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» را بر زبان جاری می کنیم. حرف «باء» در بسم الله رمز استمداد و توکل از خداوند است. با یاد او شروع کردن نشانه آن است که تنها از قدرت او کمک بگیریم و به او توکل کنیم، چنانکه یاد او نشانه مهر او و عشق به اوست.

39. پیوند نماز با رحمت

خواندن سوره حمد در نماز واجب است و در این سوره 4 بار واژه رحمت به کار رفته است: 2 بار در «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» که قبل از حمد و ستایش خداوند است و 2 بار هم بعد از آن در «الرحمن الرحيم» و 2 بار هم در بسم الله سوره ای که بعد از فاتحه الکتاب خوانده می شود.

ص: 30

پس در هر رکعت 6 بار این واژه به کار می رود و در هر شبانه روز حداقل 60 بار این ذکر گفته می شود. به راستی نمازگزاری که هر روز 60 بار از رحمت خدا سخن می گوید، می تواند در زندگی انسان بی رحمی باشد؟

نمازگزار باید بداند که شرط دریافت رحمت الهی، آن است که نسبت به دیگران رحم داشته باشیم و از لغزش های دیگران بگذریم. قرآن در این زمینه می فرماید: «وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» (1). یعنی مردم باید یکدیگر را عفو کنند و از کدورت ها در گذرند. سپس برای تشویق می فرماید: آیا دوست ندارید که خداوند شما را ببخشد؟ ببخشید تا بخشیده شوید.

40. پیوند نماز با وحدت

هر انسانی در طول روز به خاطر هدفهای مختلفی که دارد، تلاش های گوناگونی می کند، اما هنگامی که زمان نماز می رسد، هم دل ها به یک سو متمایل گشته و تشتت ها متمرکز، بدنها در کنار هم، قدم ها به سوی یک نقطه (مسجد) در حرکت، همه یک جمله می گویند، و همه در برابر یک خدا رکوع و سجود می کنند. بنابراین نماز اهرمی است برای ایجاد وحدت در کسانی که در هدفها، نژادها، لهجه ها سلیقه ها و کارها متفاوت می باشد.

ص: 31

اسلام، نماز را هدیه ای ارزشمند برای زندگان و مردگان قرار داده است، چنانکه خود نماز یک هدیه الهی است که خداوند به بشر عطا کرده تا از آن طریق با او گفتگو کنند. انسان می تواند نماز بخواند و ثواب آن را به افرادی که مورد نظرش هست، هدیه کند.

برخی مفسران معتقدند که آیه 199 سوره آل عمران «وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمًّا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ؛ « دربارۀ نجاشی، پادشاه حبشه است که در سال نهم هجری وفات یافت. وقتی رسول خدا (ص) مطلع شد، به مردم فرمود: یکی از برادران شما در خارج از حجاز وفات یافته، حاضر شوید تا به پاس خدمات او بر وی نماز بخوانیم.

پرسیدند: او کیست؟ فرمود: نجاشی. آن گاه مسلمانان به همراه رسول خدا (ص) به قبرستان بقیع رفته برای او نماز گزارند(1).

چنانکه جعفر طیار برادر حضرت علی(ع) که بنیانگذار اسلام در آفریقا بود هنگامی که در بازگشت از سفرش با پیامبر(ص) ملاقات کرد، حضرت نمازی به او تعلیم و هدیه فرمودند که به نام نماز

ص: 32

جعفر طيار در كتب ادعيه و مفاتيح الجنان آمده و از بهترين نمازهاي مستحبي مي باشد.

42. بيوند نماز با رنگ ها

نماز، علاوه بر آنکه به خاطر قصد قربت و نيت خالص، به انسان رنگ معنوي الهي مي دهد، با رنگ هاي ظاهري نيز بيوندهايي دارد. سفارش شده است با لباس سفيد نماز را اقامه کنيد و با لباس سياه نماز خواندن مکروه است. در ميان رنگ ها رنگ سفيد نشانه پاكي و صفا است. رنگي است که هم نوزاد را با آن مي پوشانند و هم ميت را و هم براي مراسم حج، احرام حاجيان سفيد رنگ است.

رنگ سفيد، آلودگي روي لباس را بهتر نشان مي دهد و انسان را زودتر به فکر نظافت مي اندازد. در اسلام جز کفش و عبا و عمامه، پوشيدن لباس سياه مکروه است. خوشبختانه چادر نماز زنان ما معمولاً به رنگ سفيد و روشن است.

43. بيوند نماز با آهنگ و قالب زيبا

اگر انسان به سوره فاتحه الكتاب که خواندن آن در همه نمازها واجب است، بنگرد، مشاهده مي کند که اين سوره داراي يك آهنگ و ريتم خاصي است و تمام کلمات پاياني آيات اين سوره، قالب هاي مشابه دارند: «العالمين، الرحيم، الدين، نستعين، المستقيم و الضالين».

ص: 33

همچنین است سوره توحید: «احد، صمد، یلد، یولد». در بسیاری دیگر از سوره های قرآن نیز این آهنگ و ریتم خاص در کلمات پایانی قابل مشاهده است که این مطلب نشان می دهد محتوای خوب باید در ظرف و قالب خوبی عرضه شود.

44. بیوند نماز با تحریم شراب

با اینکه شراب، مفسد جسمی، روحی و اجتماعی فراوانی دارد، اما قرآن درباره آثار سوء آن می فرماید: «وَيَصَّدِّكُمُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ» (1) میان شما کینه ایجاد می کند و شما را از یاد خداوند و نماز باز می دارد.

در این آیه، از میان دهها خطر و ضرری که شراب دارد، روی ضرر اجتماعی و معنوی آن تکیه شده است؛ ضرر اجتماعی، پیدا شدن کینه و ضرر معنوی غفلت از یاد خدا و نماز.

45. بیوند نماز با تمام عمر

نماز تا آخرین نفس همراه انسان است و تعطیل بردار نیست: «وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا» (2)

هر یک از دستورات اسلامی ممکن است به دلیلی تعطیل شود. مثلاً جهاد بر بیمار و نابینا واجب نیست. روزه بر مسافر و مریض واجب نیست، خمس و زکات و حج، بر طبقه محروم واجب

ص: 34

1- مائده، 91

2- مریم، 31.

نیست، اما تنها عبادتی که بر همه افراد و اقشار جامعه از مرد و زن، فقیر و غنی، سالم و بیمار واجب است، نماز است که تا لحظه مرگ حتی يك روز قابل تعطیل شدن نیست. گرچه بانوان در هر ماه، چند روزی از انجام آن معافند.

46. بیوند نماز با نذر

قرآن می فرماید: «إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَدَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» (1).

در تفاسیر و کتب روایی آمده است: دو خواهر به نام های «حَنَّهُ» و «اشیاع»، که اولی همسر «عمران» از شخصیت های برجسته بنی اسرائیل، و دومی همسر زکریای پیامبر بود، بچه دار نمی شدند. روزی «حَنَّهُ» زیر درختی نشسته بود، پرنده ای را دید که به جوجه هایش غذا می دهد. محبت مادرانه، آتش عشق به فرزند را در وجود او شعله ور ساخت، در همان حال دعا کرد و از خداوند فرزند خواست. از سوی دیگر به شوهرش الهام شد که فرزندش از اولیای خدا خواهد بود و بیماران را شفا و مردگان را زنده خواهد کرد.

وقتی «حَنَّهُ» باردار شد، از آنجا که پیش بینی می کرد فرزندش پسر باشد، نذر کرد که فرزندش خدمتکار بیت المقدس شود. اما چون

ص: 35

نوزاد به دنیا آمد، دیدند دختر است. آنها فهمیدند که آن الهام الهی در مورد خود مریم نبوده است، بلکه درباره فرزند او خواهد بود. خدمت در مسجد به قدری ارزشمند است که اولیای خدا عزیزان خود را قبل از تولد نذر آن می کردند.

47. پیوند نماز با سیر باطنی

همان گونه که برای انجام نماز، طهارت ظاهری، در قالب وضو و غسل و تیمم، شرط است، قبول و پذیرفته شدن نماز نیز، به طهارت باطنی نیاز دارد. بارها قرآن به پاکی دل اشاره کرده است و می فرماید: تنها قلب سلیم به درگاه خداوند راه دارد. قلب سلیم، قلبی است که در آن شك و شرك راه نداشته باشد.

نماز نیز همانند قرآن کریم ظاهری دارد و باطنی و آنچه ما انجام می دهیم، اگر درست باشد ظاهر نماز است، که باید سگوی پرواز به باطن آن باشد. نمازی بر اساس معرفت و عشق. نمازی برخاسته از اخلاص و محبت. نمازی با حال خشوع. نمازی دور از غرور و عجب و ریا. نمازی سازنده و محرک. نمازی از قلبی بی هوی و بی مرض. نمازی که پرتوی از آن را فهمیدیم و نوشتیم و گفتیم، ولی لیاقت خواندن يك رکعت آن را نویسنده در تمام عمرش پیدا نکرده است!

48. بیوند نماز با تعقل، تفکر و تدبیر

پیامبر اکرم فرمودند: افرادی نماز می خوانند در حالی که حتی یک دهم آن پذیرفته نیست زیرا از نماز آن مقداری قبول است که همراه با تعقل باشد: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَصَلِّي الصَّلَاةَ لَا يَكْتَبُ لَهُ سُدُسُهَا وَلَا عَشْرُهَا وَإِنَّمَا يَكْتَبُ لِلْعَبْدِ مِنْ صَلَاتِهِ مَا عَقَلَ مِنْهَا» (1).

در روایات متعدد، از نماز با تفکر و تدبیر ستایش شده و ارزش آن را بالاتر از نماز شب و دیگر نوافل مستحب دانسته اند: «يَا أَبَا ذَرٍّ؛ رَكَعَتَانِ مُقْتَصِدَتَانِ فِي تَفَكُّرٍ خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةٍ وَالْقَلْبِ سَاهٍ» (2) و «صَلَاةٌ رَكَعَتَيْنِ بِالتَّدْبِيرِ خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةٍ وَالْقَلْبِ سَاهٍ» (3).

49. بیوند نماز با وقت شناسی

قرآن می فرماید: «وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ» (4) در روایات متعدد می خوانیم که مراد از حفاظت نماز، حفاظت از وقت نماز است که به تأخیر نیفتد.

حضرت علی (ع) در نامه ای به محمد بن ابی بکر نوشت: مراقب وقت نماز باش و آن را در وقت خود به جای آور. نه به خاطر فراغت، در اقامه آن عجله کن و نه به خاطر مشغله کاری، آن را به تأخیر انداز:

ص: 37

- 1- مستدرک الوسائل، ج 3، ص 57.
- 2- وسائل الشیعه، ج 4، ص 74.
- 3- بحار، ج 84، ص 259.
- 4- مؤمنون، 9.

«صَلِّ الصَّلَاةَ لِقَوْتِهَا الْمُؤَقَّتِ لَهَا وَلَا تَعْجَلْ وَقْتَهَا لِفِرَاقٍ وَلَا تُؤَخِّرْهَا عَنْ وَقْتِهَا لِاشْتِغَالٍ» (1)

در حدیث می خوانیم: نماز در اول وقت، رضوان خداوند و در آخر وقت عفو خداوند است. در حدیث دیگری نیز می خوانیم: برتری اول وقت بر آخر وقت، مثل برتری آخرت بر دنیا است.

50. بیوند نماز با مرگ آسان

در حدیث آمده است: هیچ بنده ای نیست که به اوقات نماز اهتمام ورزد، مگر آنکه مرگ آسان و بدون غم و اندوه و نجات از آتش را برای او ضمانت کنم. «مَا مِنْ عَبْدٍ اَهْتَمَّ بِمَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ وَ مَوَاضِعِ الشَّمْسِ اِلَّا ضَمِنْتُ لَهُ الرُّوْحَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ انْقِطَاعَ الْهُمُومِ وَ الْاَحْزَانَ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ» (2).

51. بیوند نماز با سایر کارها

در نامه حضرت علی علیه السلام به محمد بن ابی بکر می خوانیم: تمام کارهای تو تابع نماز تو است و هر کس نماز را ضایع کند، سایر کارها را بیشتر ضایع خواهد کرد: «أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ تَبِعَ لِصَلَاتِكَ وَ اعْلَمْ أَنَّ مَنْ ضَيَعِ الصَّلَاةَ فَهُوَ لِغَيْرِهَا أَضْيَعُ» (3)

ص: 38

1- نهج البلاغه، نامه 383.

2- الأما لي للمفيد ص 136

3- نهج البلاغه، ص 383.

حتی در هنگام پیش آمدن دو وظیفه جهاد و نماز، نباید یکی فدای دیگری شود و به همین دلیل در قرآن کریم برای نماز در حال خوف و اضطراب دستوراتی بیان شده است (1).

52. پیوند نماز با مقام محمود

قرآن به پیامبرش می فرماید: برای دریافت مقام محمود باید پاسی از شب را بیدار باشی و به نماز بایستی: «فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً» آری مقام رهبری، مستلزم تکالیف سنگین تری است و لذا تمام انبیا نماز شب داشتند (2).

در حقیقت مقامی ارزشمند است که نزد خدا پسندیده باشد وگرنه شهرت های پوچ، ارزشمند و ماندگار نیست. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: پاداش نماز شب آن قدر زیاد است که خداوند می فرماید: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (3) هیچ کس پاداشی را که برای آنان در نظر گرفته شده نمی داند (4).

ص: 39

1- نساء، 102.

2- سفينة البحار.

3- سجده، 17.

4- تفسیر مجمع البیان.

53. بیوند نماز با تربیت

- 1- انسان در تلاوت سوره ی حمد با «بِسْمِ اللَّهِ» از غیر خدا قطع امید می کند.
- 2- با «رَبِّ الْعَالَمِينَ» و «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» احساس می کند که مریوب و مملوک است و خودخواهی و غرور را کنار می گذارد.
- 3- با کلمه «عالمین» میان خود و تمام هستی ارتباط برقرار می کند.
- 4- با «الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» خود را در سایه لطف او می داند.
- 5- با «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» غفلتش از آینده زدوده می شود.
- 6- با گفتن «إِيَّاكَ نَعْبُدُ» ریا و شهرت طلبی را زایل می کند.
- 7- با «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» از ابرقدرت ها نمی هراسد.
- 8- از «أَنْعَمْتَ» می فهمد که نعمت ها به دست اوست.
- 9- با «أَهْدِنَا» رهسازی در راه حق و طریق مستقیم را درخواست می کند.
- 10- در «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ» همبستگی خود را با پیروان حق اعلام می کند.
- 11- با «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» و «لَا الضَّالِّينَ» بیزاری و براءت از باطل و اهل باطل را ابراز می دارد(1).

ص: 40

54. پیوند نماز با زبان واحد

نماز وسیله ای است تا همه مسلمانان یک زبان مشترک و واحد داشته باشند. همانگونه که تمامی خلبانان دنیا هرگاه بخواهند با هر فرودگاهی تماس بگیرند، باید با زبان انگلیسی صحبت کنند، همه مسلمانان نیز باید در نماز که اساس آن بر جماعت است با زبان واحدی صحبت کنند.

55. پیوند نماز با نور قلب

در روایات می خوانیم که نماز نور است و هر کس می خواهد قلب خودش را با نور معنوی روشن کند، نماز بخواند: «الصَّلَاةُ نُورٌ الْمُؤْمِنِ وَالصَّلَاةُ نُورٌ مِنَ اللَّهِ» (1)

56. پیوند نماز با اولویت سنجی

امام حسن مجتبی (ع) فرمودند: اگر نمازهای مستحبی و نوافل به نمازهای واجب ضرر می رساند، لازم است که نوافل کنار گذاشته و ترک شوند.

57. پیوند نماز با حسن عاقبت

در حدیث می خوانیم: جوانی پشت سر پیامبر (ص) نماز می خواند ولی مرتکب گناه و فحشا نیز می شد. هنگامی که ماجرای او را برای

ص: 41

پیامبر نقل کردند، فرمود: می رسد روزی که نماز او را از گناه باز دارد: «إِنَّ صَلَاتَهُ تَنْهَاهُ يَوْمًا» (1).

58. پیوند نماز با نزول رحمت

در حدیث می خوانیم نماز موجب نزول رحمت الهی برای انسان می شود: «الصَّلَاةُ تَسْتَنْزِلُ الرَّحْمَةَ» (2).

59. پیوند نماز با روابط اجتماعی

در نماز جماعت، با اینکه زن و مرد در کنار همدیگر در این فریضه الهی شرکت می کنند اما حجاب و عفاف و تقوا، نظم و ادب و پاکی بر همه حاکم است. در مسجد همه با هم هستند هیچکس به خاطر سنّ و سواد و سرمایه بر دیگری افتخار نمی کند. آری مسجد و نماز جماعت، يك الكوي بسیار خوب برای نحوه روابط اجتماعی در محیط های مختلف است.

60. پیوند نماز با خیرخواهی

امام حسن علیه السلام می فرماید که: مادرم فاطمه زهرا سلام الله علیها در نماز شب خود، مردان و زنان مومن را نام برده و برای آنان دعا می کرد و برای خود دعایی نمی کرد.

ص: 42

1- بحار، ج 79، ص 198.

2- مستدرک الوسائل، ج 12، ص 129.

هنگامی که دلیل آن را جویا شدم، فرمود: «الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ»⁽¹⁾. اول همسایه، سپس اهل خانه. در تاریخ آمده است: امام حسین علیه السلام هنگام خداحافظی با خواهرش در کربلا، فرمود: ای زینب، در نماز شبت مرا فراموش نکن. «لا تنسيني في نافله الليل».

61. پیوند نماز با همسایگان

به همسایگان مسجد، حضور برای نماز جماعت، به طور ویژه سفارش شده است. اهمیت این حضور تا آنجاست که در حدیث می خوانیم: «لَا صَلَاةَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِي مَسْجِدِهِ»⁽²⁾ یعنی نماز همسایه مسجد جز در مسجد، ارزشی ندارد.

62. پیوند نماز با عموم مردم

حضور در نماز جمعه، به هم اهالی یک شهر توصیه شده است. نماز جمعه، قبل از هر چیز یک عبادت بزرگ دسته جمعی است و اثر عمومی عبادات را که تلطیف روح و جان و شستن دل از آلودگیهای گناه و زدودن زنگار از قلب می باشد در بردارد.

اما از نظر اجتماعی و سیاسی، یک کنگره عظیم هفتگی است که بعد از کنگره سالانه حج، بزرگترین کنگره اسلامی می باشد و به

ص: 43

1- وسائل الشیعه، ج 7، ص 112.

2- وسائل الشیعه، ج 5، ص 194.

همین دلیل در روایتی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نقل شده که نماز جمعه، حجّ کسانی است که قادر به شرکت در مراسم حجّ نیستند.

در حقیقت اسلام، به سه اجتماع بزرگ اهمیت می دهد: اجتماع روزانه که در نماز جماعت حاصل می شود، اجتماع هفتگی که در مراسم نماز جمعه است و اجتماع حجّ که در کنار خانه خدا و هر سال يك بار انجام می گیرد.

نقش نماز جمعه در این میان بسیار مهم است، بخصوص که یکی از خطبه های خطیب در نماز جمعه، ذکر مسائل مهم سیاسی و اجتماعی مورد نیاز مردم است(1).

63. پیوند نماز با مسلمین جهان

شرکت در مراسم حج برپائی نماز در کنار خانه خدا به همه مسلمانان جهان، سفارش شده است. خانه خدا یاد آور نماز جماعت سه نفری پیامبر اکرم، حضرت خدیجه و حضرت علی علیهم السلام می باشد و اکنون نماز جماعت میلیونی است. خانه خدا ملک هیچ کس نیست، همه مردم در آنجا یکسانند و گویا به منزل خود آمده اند و از این رو نمازشان را می توانند چهار رکعتی بخوانند و گویا مسافر نیستند. آری! در چهار مرکز، انسان مسافر می تواند نمازش را تمام بخواند:

ص: 44

مرکز الوهیت: مکه،

مرکز نبوت: مسجد پیامبر صلی الله علیه وآله در مدینه،

مرکز ولایت: مسجد کوفه،

مرکز شهادت: حرم امام حسین علیه السلام،

این مراکز، خانه همه است و همه می توانند نمازشان را تمام بخوانند.

64. پیوند نماز با والدین

کسی که به والدین خود، گرچه به او ظلم کرده باشند، نگاه خصمانه کند، خداوند نماز او را قبول نمی کند: «مَنْ نَظَرَ إِلَىٰ أَبَوَيْهِ نَظْرَ مَاقِتٍ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً» (1).

در اسلام، نماز قضای والدین بر عهده فرزند بزرگ است و این دستور منطقی و عادلانه است زیرا اولاً فرزند بزرگ از والدین بهره بیشتری برده و خدمات بیشتری را دریافت کرده، ثانیاً زمانهای بیشتری با آنها انس داشته، ثالثاً به طور طبیعی انسانها از فرزند بزرگترشان توقع بیشتری دارند همانگونه که باید برادران و خواهران به فرزند بزرگتر احترام بیشتری بگذارند. در حدیث می خوانیم احترام فرزند بزرگتر مثل احترام پدر

ص: 45

بر سایرین لازم است، رابعاً بعضی از اموال پدر، مخصوص فرزند بزرگ تر است.

65. پیوند نماز با فرزندان

در قرآن و روایات بارها سفارش شده که نسبت به نسل و فرزندان خود حساس باشید. به چند نمونه اشاره می کنیم:

در قیامت، بهشتیان در گفتگویی خود می گویند: ما در دنیا نسبت به اهل خود نگران و مشفق بودیم: «قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ»

(1) از این بیم داشتیم که فرزندان و خانواده ما راه خطا پیش گیرند و در وادی ضلالت، گمراه و سرگردان شوند.

حضرت ابراهیم از خداوند می خواهد که خود و ذریه او اقامه کننده نماز باشند: «رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي» (2) در عمل هم خانواده خود را در کنار کعبه که منطقه بی آب و گیاه است، برای اقامه نماز مسکن داد و فرمود: «رَبَّنَا إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي

زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ» (3)

جالب اینکه تمام مردم که به مکه می روند، برای حج و عمره می روند، اما بنیانگذار مکه، برای اقامه نماز به انجارت.

ص: 46

1- طور، 26.

2- ابراهیم، 40.

3- ابراهیم، 37.

خداوند به پیامبر فرمان می دهد که خانواده اش را به نماز فرمان دهد و در این کار مقاومت کند: «وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا» (1)

در روایات می خوانیم فرزندان خود را قبل از رسیدن به سن تکلیف گام به گام با نماز آشنا کنید. دعوت فرزندان به نماز باید همراه با مهر و منطق و تسهیلات باشد و از تمام جاذبه ها استفاده کنیم.

اگر اهل مساجد ما با لباس خوب و بوی خوش و اخلاق نیکو به مسجد روند، اگر نماز ما طولانی برگزار نشود، اگر موذن ما خوش صدا و امام جماعت ما خوش قرائت باشد، و اگر هر روز مردم از امام جماعت حرف تازه ای بشنوند، در چنین مسجدی، نسل نو حاضر و به طور طبیعی نماز را یاد می گیرند همان گونه که ماهی در فضای دریا شنا را یاد می گیرد.

البته والدین باید در آموزش نماز به فرزندان خود به واجبات اکتفاء کنند و تشویق و هدایا و محبت های خود را بر اساس نماز قرار دهند.

امیرالمومنین علیه السلام فرمودند: نماز را در خردسالی به فرزندان خود بیاموزید و هنگامی که به هشت سالگی رسیدند، نماز را از آنها مطالبه کنید. «عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ الصَّلَاةَ وَخُذُوهُمْ بِهَا إِذَا بَلَغُوا ثَمَانِي سِنِينَ» (2)

ص: 47

1- طه، 132

2- وسائل الشیعه، ج 4، ص 20.

66. پیوند نماز با همسر

هرکس به مکه رود و اعمال حج یا عمره را انجام دهد، اما طواف نساء و نماز آن را به جا نیاورد به همسر خود حرام است و با هیچ کسی نیز نمی تواند ازدواج کند. بنابراین این نماز راه بازگشت به مدار خانواده است.

67. پیوند نماز با تولد

در اسلام سفارش شده است در گوش راست نوزاد، اذان و در گوش چپ او اقامه بگوئید که جملات «حي علي الصلوه» و «حي علي الفلاح» در اولین ساعات تولد به گوش نوزاد برسد.

68. پیوند نماز با مرگ

اسلام به قدری بر مسأله نماز پافشاری و اصرار دارد که حتی بعد از مرگ، واجب کرده است که بر میت نماز گذارده شود و اگر میت را بدون نماز دفن کردند، بر قبر او نماز گذارده شود و حتی اجازه داده که از برخی شروط نماز مانند طهارت، وضو یا غسل، پاکي بدن یا لباس نمازگزار صرف نظر شود ولي نماز بر میت اقامه شود.

ص: 48

69. بیوند نماز با محتضر

محتضر کسی است که در حال جان دادن می باشد. از جمله سفارش هایی که برای انسان در حال احتضار شده است، اینکه او را به محل اقامه نمازش منتقل کنید.

از این مطلب معلوم می شود بین جان دادن و مکانی که انسان در حال سلامتی نماز خوانده، رابطه ای است. البته این رابطه ها را تنها خالق هستی می داند و معلوم می شود کار خوب، حتی در جمادات اثر می گذارد و جمادات در انسانها نقش دارند.

70. بیوند نماز با هدایت شدگان

در نماز از خداوند تقاضای همراهی با هدایت شدگان می کنیم: «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ».

مراد از نعمت در «أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ»، نعمت هدایت است. زیرا در آیه ی قبل سخن از هدایت می کند. علاوه بر آنکه نعمت های مادی را کفار و منحرفین و دیگران نیز دارند. البته هدایت شدگان نیز در معرض خطرند و باید دائماً از خدا بخواهیم که مسیر ما، به غضب و گمراهی کشیده نشود. این آیه راه مستقیم را، راه کسانی معرفی می کند که مورد نعمت الهی واقع شده اند و عبارتند از: انبیا، صدیقین، شهدا و صالحین(1)

ص: 49

توجه به راه این بزرگواران و آرزوی پیمودن آن و تلقین این آرزو به خود، انسان را از خطر کجروی و قرار گرفتن در خطوط انحرافی باز می‌دارد. همان گونه که در سوره حمد از خداوند پیمودن راه کسانی را می‌خواهیم که مورد لطف و نعمت او واقع شده‌اند، در سلام نماز نیز به افراد صالح در هر زمان و مکانی سلام می‌کنیم و این نشان دهنده ارزش و احترام دین اسلام برای خوبان و دعوت به محبت آنان است.

71. بیوند نماز با برائت از مغضوبین

در نماز از خداوند تقاضای جدایی از غضب شدگان می‌کنیم: «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ».

در قرآن، افرادی همانند فرعون و قارون و ابو لهب و امت‌هایی همچون قوم عاد، ثمود و بنی اسرائیل، به عنوان غضب شدگان معرفی شده‌اند. در آیات متعددی از قرآن ویژگی‌های گمراهان و غضب شدگان و مصادیق آنها بیان شده است که برای نمونه به یک مورد اشاره می‌شود:

بنی اسرائیل که داستان زندگی و تمدن آنها در قرآن بیان شده است، زمانی بر مردم روزگار خویش برتری داشتند: «فَضَّلْتُمْ عَلَيَّ الْعَالَمِينَ»⁽¹⁾ لکن بعد از این فضیلت و برتری، دچار قهر و غضب

ص: 50

خداوند شدند: «وَبَأُوْءُ بَغْضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ»(1).

این تغییر سرنوشت، به علت تغییر در رفتار و کردار آنان بود. دانشمندان یهود، دستورات و قوانین آسمانی تورات را تحریف کردند، «يَحْرِفُوْنَ الْكَلِمَةَ»(2) و تجار و ثروتمندان آنان نیز به ربا و حرام خواری و رفاه طلبی روی آوردند، «أَخَذِهِمُ الرِّبَا»(3) و عامه مردم نیز در برابر دعوت به جهاد و مبارزه، از روی تن پروری و ترس، از رفتن به جبهه نبرد و ورود به سرزمین مقدس، سر باز زدند. «فَأَذْهَبَ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ»(4) به خاطر این انحرافات، خدا آنان را از اوج عزت و فضیلت، به نهایت ذلت و سرافکنندگی مبتلا ساخت.

ما در هر نماز، از خداوند می خواهیم که مانند غضب شدگان نباشیم. یعنی نه اهل تحریف آیات و نه اهل ربا و نه اهل فرار از جهاد در راه حق، و همچنین از گمراهان نباشیم، آنان که حق را رها کرده و به سراغ باطل می روند و در دین و باور خود غلو و افراط کرده و یا از هوی و هوس خود و یا دیگران پیروی می کنند.

ص: 51

1- بقره، 61

2- نساء 46.

3- نساء، 161

4- مائده، 24.

72. پیوند نماز با برائت از گمراهان

در نماز از خداوند تقاضای جدایی از گمراهان را داریم.

«ضاللت» که حدود دویست مرتبه در قرآن آمده است، گاهی در مورد تحیر بکار می رود، «وَجَدَكَ ضَالًّا» (1) و گاهی به معنای ضایع شدن است، «أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ» (2) ولی اکثراً به معنای گمراهی است و همراه با تعبیرات گوناگونی نظیر: «ضَلَّ لَالٍ مُّبِينٍ»، «ضَلَّ لَالٍ بَعِيدٍ»، «ضَلَّ لِكَ الْقَدِيمِ» به چشم می خورد.

در قرآن نام برخی به عنوان گمراه کننده آمده است، از قبیل: ابلیس، فرعون، سامری، دوست بد، رؤسا و نیاکان منحرف. گمراهان خود بستر و زمینه ی انحراف را فراهم و گمراه کنندگان از این بسترها و شرایط آماده، استفاده می کنند. بسترهای انحراف در قرآن عبارتند از: هوسها، گناهان، پذیرش ولایت باطل، جهل و نادانی. این ابراز تنفر از مغضوبان و گمراهان در نماز، جامعه اسلامی را در برابر پذیرش حکومت آنان، مقاوم و پایدار می کند.

73. پیوند نماز با معماری

قرآن می فرماید «وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً» (3) این جمله دارای چند معنا است که یکی از آنها این است که خانه های خود را رو به قبله بسازید. همچنین سفارش شده در خانه، محلی را مخصوص نماز قرار دهید.

ص: 52

1- ضحی، 7.

2- محمد، 1.

3- یونس، 87.

قرآن می فرماید: خداوند اولین مکان زمین را برای نماز قرار داد: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا» (1).

شاید بتوان گفت: در طول تاریخ مهمترین و زیباترین و محکم ترین و بزرگترین و باشکوه ترین ساختمانها، آنهایی است که به نحوی با عبادات مردم پیوند داشته است، خواه بتخانه باشد یا کنیسه یا کلیسا و یا مسجد.

برای یادمان اصحاب کهف که بعضی پیشنهاد کردند بر مزارشان ساختمان ساخته شود قرآن می فرماید: فرهیختگان پیشنهاد کردند که اگر بنا است ساختمان ساخته شود، بهتر است مسجد ساخته شود: «قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا» (2).

74. پیوند نماز با طبیعت

نماز آیات، که برای خورشید گرفتگی، ماه گرفتگی، زلزله و امثال آن خوانده می شود. نشان آن است که امور هستی تحت سیطره خداست.

جالب اینکه در نماز عید قنوت ها تکرار می شود و در نماز آیات رکوع ها تکرار می شود. شاید به خاطر آن که در عید می خواهیم از خداوند عیدی بگیریم لذا دست ها را بلند کرده و خواسته های خود

ص: 53

1- آل عمران، 96

2- کهف، 21.

را طلب مي كنيم ولي در نماز آیات چون شبیه حوادث قیامت را مي بینیم با رکوع و تواضع، از خداوند طلب مغفرت مي كنیم.

75. پیوند نماز با زمان و مکان

اسلام برای بعضی زمان ها و مکان ها نمازهاي ویژه ای قرار داده است مانند نماز روز جمعه و اعیاد و همچنین نماز تحیت مساجد و نمازهاي ویژه مساجد مقدس که برای توضیح به کتاب هاي دعا و رساله مراجع مراجعه شود.

خداوند به تمام قطعات زمان سوگند یاد کرده است. مانند: «وَالْفَجْرِ» (1)، «وَالصُّبْحِ» (2)، «وَالنَّهَارِ» (3)، «وَالْعَصْرِ» اما به سحر سه بار سوگند یاد شده است: «وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ» (4)، «وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ» (5)، «وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ» (6) یعنی سوگند به شب هنگام تمام شدنش و در باره ی استغفار که بخشی از نماز شب است دو آیه آمده: «وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ» (7)، «الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ» (8).

همچنین بعضی نمازها به صورت روزانه، برخی به صورت هفتگی و برخی ماهانه و برخی دیگر سالیانه خوانده مي شوند، برخی هنگام ترس و

ص: 54

1- فجر، 1.

2- مدثر، 34.

3- شمس، 3.

4- فجر، 4.

5- تکویر، 17.

6- مدثر، 33.

7- ذاریات، 18.

8- آل عمران، 17.

حوادث مانند نماز آیات و برخی به هنگام شادی مانند نماز شب زفاف خوانده می شوند.

76. بیوند نماز با محرومان

حضرت علی علیه السلام در بین نماز انگشتر خود را به فقیر داد و حتی صبر نکرد تا نمازش تمام شود و بعد کمک کند.

بعضی می پرسند: توجه به فقیر در حال نماز و انگشتر دادن نشانه حواس پرتی نیست؟ پاسخ آن است که توجه از نماز به کمک فقرا، توجه از کار خدایی به کار خدایی است. زیرا در قرآن قرض دادن به مردم، قرض دادن به خدا شمرده شده است: «مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا» (1).

آنچه عیب و نقص است آن است که توجه انسان از کار خدایی به کار غیر خدایی باشد.

در قرآن کمک به فقرا در صدها آیه مطرح شده است؛ گاهی با لفظ زکات، گاهی با لفظ اعطاء، گاهی با لفظ ایتاء، گاهی با لفظ صدقه، گاهی با لفظ قرض، گاهی با لفظ ایثار، گاهی با لفظ اطعام، گاهی با لفظ رحمت، گاهی با لفظ کفاره، گاهی با لفظ انفاق و گاهی هم با لفظ فدیة.

رسیدگی به فقرا در همه برنامه های دینی دیده می شود و توصیه شده است:

ص: 55

در کنار نماز، پرداخت زکات

در کنار روزه خواری، اطعام شصت فقیر.

در مراسم حج، گوشت قربانی به فقرا.

در عید فطر، نان رسانی.

در عید قربان، گوشت رسانی به فقرا.

در جهاد، بخشی از غنائم به فقرا اختصاص داده شده است.

در کفاره بعضی از گناهان، سیر کردن فقرا قرار داده شده است.

در زکات، بخشی برای فقر زدایی تعیین شده است.

77. پیوند نماز با حق الناس

در نماز باید لباس و مکان مباح باشد و غصبی نباشد.

اگر در نماز طلبکاری به انسان مراجعه کند و طلب خود را بخواهد، لازم است ابتدا طلب او پرداخت شود و سپس به اقامه نماز پردازیم و حتی اگر تأخیر در پرداخت برای طلبکار مشکل آفرین باشد می توان نماز را شکست و دین را پرداخت نمود.

78. پیوند نماز با حقوق والدین

اگر والدین، امر به رفتن و یا نهی از رفتن به مسجد کردند، اطاعت آنان واجب است، چرا که در واقع این اطاعت، اطاعت از فرمان خداوند است که می فرماید: « لا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا » (1)

ص: 56

احسان به والدین، از صفات انبیاست چنان که در مورد حضرت عیسی، توصیف «بِرًّا بِوَالِدَتِي» (1) و در مورد حضرت یحیی «بِرًّا بِوَالِدِيهِ» (2) آمده است.

البته والدین، تنها پدر و مادر طبیعی نیستند. بلکه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین (علیه السلام) پدر امت محسوب می شوند: «أنا و علیّ أبوا هذه الامة» (3).

79. بیوند نماز با حقوق همسر

اگر نماز مستحب با حق همسر منافات داشت، اقامه آن جایز نیست.

در نماز مهمترین موقعیت ها، سجده است. از جمله دعاهای وارده در سجده آخر نماز، تأمین هزینه زندگی همسر و خانواده است: «وارزقني و لعیالی».

همانگونه که گفته شد در نماز که مهمترین عبادتهاست، به خانواده توجه شده، در جایی دیگر از کنار خانواده، به خدا توجه شده است آنجا که قرآن کریم می فرماید: «نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَاتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ» (4).

در این آیه که سخن از آمیزش و لذت جنسی است با جمله «قَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ» ذهن ها را به

ص: 57

1- مریم، 39

2- مریم، 14.

3- بحار، ج 16، ص 95.

4- بقره، 223

آینده نگری و قیامت متوجه می کند و به انسان می گوید؛ توفیق غریزه و لذت و کامیابی نیستی، بلکه مأموریت تو فراهم کردن ساز و توشه برای قیامت است. راستی این چه مکتبی است که از سجده به سمت حقوق همسر و از همسر به سمت خدا و قیامت سوق می دهد. آیا انسان عادی می تواند این همه جامع نگر باشد؟ و آیا در برنامه ها و قوانین بشری این جامع نگری به چشم می خورد؟

همچنین پیامبر اکرم(ص) فرمودند: نماز برخی افراد قبول نمی شود که یکی از آنها زن ناشزه ای است که شوهرش از دست او عصبانی باشد «ثمانية لا تقبل منهم صلاة.. و الناشز و زوجها ساخط علیها»(1).

80. پیوند نماز با حقوق مجاورین

سفارش شده است قبل از رفتن به مسجد پیاز نخورید تا کسانی که در اطراف شما هستند از بوی دهان شما ناراحت نشوند. به محل سجده فوت نکنید تا غبارش مجاورین شما را آزار ندهد.

اگر کسی سجاده ای در محلی پهن کرده، دیگری حق ندارد سجاده او را برداشته و خودش جای او نماز بخواند. چرا که اگر فرد اول راضی نباشد، نماز در محل غضبی است و اشکال دارد. اگر کودکی در مجلسی نشسته است حتی بالاترین شخصیت هم حق ندارد او را بلند کند و جای او بنشیند.

ص: 58

81. پیوند نماز با ازدواج

در اسلام سفارش شده که اگر کسی اهل مسجد و جماعت نیست و عملاً به عبادت و وحدت و امت، بدون عذر پشت پا می زند، او را بایکوت کرده و به عنوان همسر انتخاب نکنید. همین سفارش می تواند جوانان را به نماز تشویق کرده و مساجد را پر کند. زیرا کسی که بفمهد رها کردن مسجد و مسلمین به قیمت طرد عملی او از جامعه اسلامی تمام می شود، هرگز مساجد را رها نخواهد کرد.

همچنین در فضیلت ازدواج و تشویق به این امر مهم در روایات آمده است: اگر انسان ازدواج کند، ثواب نمازش هفتاد برابر می شود.

82. پیوند نماز با جمعیت

هر مسجدی که جمعیت نماز گزارانش بیشتر باشد، نماز جماعت آن مسجد ثواب بیشتری دارد.

در ابتدای نماز با جملات «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»⁽¹⁾ به نمایندگی از جمع دعا می کنیم و در انتهای نماز نیز با جمله «السلام علينا و علي عباد الله الصالحين» به جمعیت و جامعه اسلامی سلام می کنیم.

اینکه در فرهنگ دینی بیان شده «يد الله مع الجماعة» تأکید دیگری بر این مطلب است.

ص: 59

از آنجا که اسلام دین جامع و کاملی است، لذا همه مسائل را با یک مهندسی خاص در کنار هم چیده است، مثلاً در سوره شوری مسائل عبادی و نماز را در کنار مسائل سیاسی و اجتماعی قرار داده است و می فرماید: مومنان هم نماز به پا می دارند و هم در امور خود اهل مشورتند: «وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ» (1).

نمازگذاری که تنها به فکر خود تکیه کند و در رأی و اندیشه، استبداد داشته باشد از نظر قرآن مردود است.

نکته جالب اینکه دستور مشورت، در آیه «و شتورهم فی الامر» زمانی بر پیامبر نازل شد که مسلمانان مورد هجوم کفار مکه واقع شده بودند لذا پیامبر اکرم با اصحاب مشورت کردند که آیا به استقبال دشمنان برویم یا در کوچه های مدینه سنگر بگیریم و با اینکه نظر پیامبر سنگر گرفتن در شهر بود، ولی به احترام رأی مردم به بیرون از شهر رفتند و در منطقه احد با دشمن جنگیدند که در نهایت شکست خوردند، اما خداوند می فرماید: این شکستی که در اثر مشورت بود، نباید تو را از مشورت با مردم باز دارد.

آری ارزش مشورت مهم تر از رسیدن به مطلوب است. مشورت لازم است گرچه در مواردی به ناکامی کشیده شود.

ص: 60

84. بیوند نماز با اخبار جهان

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: یکی از وظایف امام جمعه این است که مردم را نسبت به اخبار جهان آگاه کند: «وَيُخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْأَفَاقِ» (1)

85. بیوند نماز با حفظ ارزشها

سفارش شده است که در صف اول نماز جماعت کسانی بایستند که باتقواترند.

همچنین پیامبر فرمودند: امام جماعت کسی باشد که بیشتر قرآن بخواند و یا قرائتش زیباتر باشد و اگر دو نفر در قرائت مساوی هستند، کسی امام جماعت شود که سابقه هجرتش بیشتر است و اگر در آن نیز مساوی بودند کسی مقدم شود که سنش بیشتر است و اگر در آن نیز مساوی بودند کسی امام شود که نسبت به سنت داناتر و در دین فقیه تر باشد.

اگر در خانه اقامه جماعت می شود، صاحبخانه مقدم است و اگر حاکم عادل است، او بر دیگران مقدم است: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ يَتَقَدَّمُ الْقَوْمَ أَقْرَبُهُمْ لِلْقُرْآنِ فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَكْبَرُهُمْ سِنًا فَإِنْ كَانُوا فِي السِّنِّ سَوَاءً فَلْيُؤَمِّمَهُمْ أَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ وَأَفْقَهُهُمْ فِي الدِّينِ وَلَا يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ الرَّجُلَ فِي مَنْزِلِهِ وَلَا صَاحِبَ السُّلْطَانِ فِي سُلْطَانِهِ» (2).

ص: 61

1- وسائل الشیعه، ج 7، ص 344

2- وسائل الشیعه، ج 7، ص 344. کافی، ج 3، ص 376.

86. پیوند نماز با اعتماد سازی

در نماز جماعت گاهی امام یا ماموم در تعداد رکعات شك می کنند. در این مورد اسلام اجازه داده است به همدیگر اعتماد کرده و شك خود را برطرف کنند همانگونه که در پاکی لباس و مکان و حلال بودن امکانات و تشخیص قبله، به همدیگر اعتماد می کنند.

اگر صاحب خانه گفت جهت قبله به کدام سمت است، باید به گفته او اعتماد کرد.

اگر مسلمانی گفت این فرش، لباس و مکان پاک است باید به گفته او اعتماد کرد.

اگر جمعیتی از مؤمنین را دیدیم که پشت سر شخصی به جماعت ایستاده اند، باید به آن جمعیت اعتماد و در نماز جماعت شرکت کنیم. چنانکه اگر افرادی اهل نماز جماعت و مسجد هستند، می توانیم به گواهی و شهادت آنها در مسائل قضایی اعتماد کنیم.

87. پیوند نماز با نظم

نماز انسان را منظم می کند، زیرا نمی توان در هر وقتی یا در هر مکانی یا با هر کلامی یا به هر سویی آن را انجام داد، چنانکه در نماز جماعت، انسان باید همراه با سایر نماز گزاران نه جلوتر و نه عقب تر آن را انجام دهد و این خود نوعی آموزش نظم است. اگر در رساله مراجع تقلید می خوانیم که ترتیب و موالات

از واجبات نماز است شاید به خاطر این است که این دو واجب انسان را روی فرم آورده و منظم می کند.

88. پیوند نماز با صالحان

در جملات پایانی نماز به افراد صالح با جمله «السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ» سلام می کنیم.

در قرآن مجید نیز افرادی به عنوان صالحان معرفی شده اند که به یک نمونه اشاره می شود:

حضرت شعیب هنگامی که خواست دختر خود را به ازدواج حضرت موسی در آورد به وی گفت: اکنون که تو تحت تعقیب حکومت فرعون هستی و پناه گاهی نداری، نگران نباش، من یکی از دخترانم را به ازدواج تو در می آورم و کار تو را به جای مهریه می پذیرم زیرا بنا ندارم بر تو سخت بگیرم و تو خواهی دید که من انشالله از صالحین هستم: «وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْسُقَ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ» (1).

از این آیه استفاده میشود: افرادی که به جوانی کمک کنند و به او همسر و شغلی دهند و سختگیری نکنند، از صالحان هستند و مشمول سلام مسلمانان در نمازها می شوند چون به چنین افرادی مشخصاً لقب صالح داده شده است.

آری، افرادی که با گوشه گیری از اجتماع، مشغول عبادت هستند، نه در جبهه های حق حضور دارند و نه مشکلات

ص: 63

اقتصادی و اجتماعی دیگران را حل می کنند و با همان چند دعا و چند زیارت خود را جزء صالحان می دانند، در اشتباهند.

89. پیوند نماز با آینده سازان تاریخ

در قرآن می خوانیم: وارثان زمین، بندگان صالح خدا هستند، یعنی آینده جهان از آن مؤمنان واقعی است که به رهبری حضرت مهدی (ع) خواهد بود: «أَنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» (1). ما در هر نماز به این بندگان صالح با جمله «السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ» درود می فرستیم.

90. پیوند نماز با حفظ آبرو

در حدیث می خوانیم: کسانی که با غیبت کردن آبروی یکدیگر را می ریزند، اگرچه نمازشان باطل نیست، اما بی ارزش و غیر قابل قبول است. در روایات آمده است کسی که غیبت کند تا چهل روز نمازش پذیرفته نمی شود (2).

در قرآن کریم، اقامه نماز با گفتار نیکو در کنار هم آمده اند: «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ» (3).

ص: 64

1- انبیاء، 105

2- جامع الاخبار، ص 412.

3- بقره، 83.

91. پیوند نماز با اصلاح فرد و جامعه

در قرآن می خوانیم: «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ» (1) یعنی نماز فرد و جامعه را از فحشاء و منکر باز می دارد، همان گونه که اگر انسان لباس سفید و تمیزی بپوشد، روی زمین آلوده نمی نشیند یعنی لباس تمیز او را از نشستن در جای نامناسب باز می دارد.

نکته: معنای «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ» این نیست که نماز مانع از خلافکاری است زیرا قرآن فرموده نماز مانع از انجام منکر است، بلکه می فرماید: نماز نهی می کند از فحشاء و منکر و که یا قبل از ارتکاب جرم انسان را نهی می کند و یا اگر خلافی کرد، نماز به او اخطار می دهد که تو گناه کرده ای باید توبه کنی و از تکرار آن خود را حفظ کنی، یعنی نماز یک زنگ خطر و یک هشدار دهنده است.

92. پیوند نماز با دوستان خوب

دوستان مومن، انسان را به ایمان و نماز فرا می خوانند، ولی دوستان ناباب انسان را از نماز منحرف می کنند. قرآن می فرماید: افرادی در قیامت از شدت حدت انگشت به دندان می گیرند. که چرا با افراد ناباب رفیق شده اند و می گویند: آن دوستان ناباب ما را از ذکر خدا منحرف کردند: «لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ» (2) دوستان، مؤمن انسان را به ایمان و نماز فرامی خوانند، ولی دوستان ناباب انسان را از نماز منحرف می کنند قرآن می فرماید: افرادی در قیامت از شدت حسرت انگشت به دندان میگیرند که چرا با افراد ناباب رفیق شده اند و می گویند: «لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ» آن دوستان

ص: 65

1- عنكبوت، 45.

2- فرقان، 29.

ناباب ما را از ذکر خدا منحرف کردند و بدون شک نماز بالاترین ذکر خداست: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي» (1)

در حدیث میخوانیم کسانی که اهل مسجد هستند به هشت ارزش و فضیلت دست پیدا میکنند یکی از آنها، آشنایی با دوست و برادر ایمانی خوب است: «مَنْ اخْتَلَفَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَصَابَ إِحْدَى الثَّمَانِ، أَحَا مُسْتَفَاداً فِي اللَّهِ...» (2)

در واقع مسجد بهترین مکان برای دوست یابی خوبان می باشد.

93. پیوند نماز با عفاف و حجاب

خداوند به زنان پیامبر می فرماید: تَبَرَّجْ و جلوه گری نکنید و نماز را به پا دارید: «وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ» (3).

زنان باید به هنگام نماز پوشش کامل داشته باشند، با اینکه خداوند به همه محرم است، زیرا پوشش کامل برای انسان يك شأن و مقام و ارزش است. در تمام دنیا اگر کسی بخواهد ملاقاتی با مقام مهمی داشته باشد، لباس کامل و مناسب پوشیده و به ملاقات می رود. علاوه بر زنان، به مردان نیز سفارش شده است که با لباس کامل به نماز بایستند.

ص: 66

1- طه، 14.

2- وسائل الشیعه، ج 5، ص 197.

3- احزاب، 33.

آری برهنگی، يك نوع بي حرمتي به خود و حراج کردن شخصیت خود است. ولي زنان با حجاب براي خود ارزش قائل شده با زبان حال مي گویند: هرکسي حق ندارد به ما نگاه کند، و از ما کام بگیرد.

94. پیوند نماز با حضور زنان در جامعه

قرآن میفرماید خانه خدا برای همه، مردم چه زن و چه مرد بنا شده است: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا» (1)

از حضور زنان در مسجد الحرام و انجام مراسم حج می فهمیم که زنان در بزرگترین اجتماعات هم باید حضور جدي داشته باشند، چنانکه حضرت فاطمه زهرا(س) علیه حکومت وقت، در مسجد خطبه خواند.

در حدیث می خوانیم اگر زنی برای رفتن به مسجد از شوهرش اجازه خواست، مانع نشوید: «إِذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَكُمْ امْرَأَتُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا» (2).

جالب آنکه حتی زمانی که زنان مورد مزاحمت قرار می گیرند، دستور خانه نشینی نیامده، بلکه به طرح های مصونیت آفرین سفارش شده است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (3) ای پیامبر، به زنان و دختران خود و زنان مومنین

ص: 67

1- آل عمران، 96

2- مستدرک الوسائل، ج 3، ص 446.

3- احزاب، 59.

بگو که پوششهایشان را بر خود بپند که این کار سبب می شود به پاکی و عفت شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند.

زمانی که خدیجه کبری و حضرت علی (ع) به پیغمبر اسلام (ص) اقتدا می کردند و در مسجدالحرام نماز جماعت 3 نفری برپا می داشتند، مشرکان مکه این صحنه را می دیدند و تماشاگر بودند.

ابن ابی عوف در سوگواری همسرش می گفت: او برای ساختن مسجد قبا، سنگ جمع می کرد و ما روزها کار می کردیم.

البته زنان و مردان حق ندارند مختلط با همدیگر نماز بخوانند، بلکه باید با وجود فاصله و مانعی به نماز بایستند.

95. پیوند نماز با امنیت زنان

در رساله ها می خوانیم: نماز مرد در خانه ای که زن نامحرم در آنجاست و کسی نمی تواند وارد بشود، مشکل دارد زیرا خلوت کردن زن و مرد در مکانی در بسته، بستری برای وسوسه های شیطانی و زمینه ای برای گناه است.

96. پیوند نماز با زینت

با اینکه لباس ابریشمی و استفاده از طلا برای مردان حرام است، لکن برای زنان جایز می باشد، زیرا آرایش به زیورآلات، در جنس زن عجین شده و برنامه های اسلام چون فطری است با آن مخالف نیست.

ص: 68

97. پیوند نماز با وحدت و محبت و برادری

توده های متراکم، نمازگزار، در کنار هم با يك صدا حاضر و با يك تكبير وارد نماز شده و با يك سلام همه با هم از نماز خارج می شوند. ارتباط همه با امام جماعت یکسان، همه به يك سو، با يك شعار، با هم به رکوع و سجود می روند، همه دعا می خوانند، با هم از امام جماعتي واحد پیروي می کنند، نه از اشرافیگري در صفوف نمازگزاران خبري است، نه از نژاد، نه از مقام و عنوان و نه جایگاه اجتماعي. همه این موارد موجب ایجاد یگانگی و محبت و برادری در میان نمازگزاران می شود.

اسلام اجازه نمی دهد بین صفوف فاصله زیاد باشد و باید به نحوی باشد که افراد شانه به شانه هم بایستند و بین آنها فضاي خالي و یا مانعي نباشد.

98. پیوند نماز با حضور به موقع

نماز جماعت به انسان می آموزد که در فاصله چند دقیقه همه باید در يك جا حاضر شوند و اگر مسیر کسی دور است باید زودتر حرکت کند تا خود را به جماعت برساند. این حضور به وقت، يك تمرین برای وقت شناسي و حضور به موقع است.

در حدیث آمده است: حضرت موسی از خداوند پرسید: پاداش کسی که نماز خود را اول وقت بخواند چیست؟

خداوند فرمود: دعایش را مستجاب می‌کنم.

در حدیث دیگری می‌خوانیم: به کسی که بر زمان اول وقت نمازهای خود مداومت و مراقب نماید، در لحظه مرگ شهادتین تلقین شده و ابلیس از او دور می‌شود.

در حدیث دیگری آمده است: محافظت بر اوقات نماز را از خروس یاد بگیرید.

99. پیوند نماز با برکات مسجد

گرچه مسجد برای نماز ساخته می‌شود، ولی برکات مسجد تنها مخصوص نماز نیست. امر به معروف، نهی از منکر، تبلیغ و آموزش دین کمک به جبهه‌ها و یافتن دوست، کسب اطلاعات جدید و شناسایی افراد، به صورت طبیعی و بدون تشریفات، حذف امتیازات موهوم، تجلیل از بزرگان دین و زنده نگه داشتن آثار و افکار آنان، حمایت از رهبر مسلمین، کمک‌های مالی به فقرا و کمک‌های علمی به عموم مردم در مسجد انجام می‌شود: «مَنْ اخْتَلَفَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَصَابَ إِحْدَى الثَّمَانِ أَحَاً مُسْتَفَاداً فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَوْ عِلْماً مُسْتَنْظِراً أَوْ آيَةً مُحْكَمَةً أَوْ رَحْمَةً مُنْتَظَرَةً أَوْ كَلِمَةً تَرُدُّهُ عَنْ رَدَى أَوْ يَسْمَعُ كَلِمَةً تَدُلُّهُ عَلَى هُدًى أَوْ يَتْرُكُ ذَنْباً خَشِيَةً أَوْ حَيَاءً» (1).

ص: 70

1- من لايحضره الفقيه، ج 1، ص 237.

100. پیوند نماز با جذب حداکثری

در کارهای گروهی نباید کسانی که تأخیر کرده اند به کلی محروم شوند بلکه باید آنان را نیز شریک کرد ولی وظایف خاصی را به گردن آنان گذاشت. اگر کسانی به رکعت اول نماز جماعت نرسیدند می توانند در سایر رکعات به نماز ملحق شوند و آنگونه که در رساله مراجع تقلید گفته شده، عمل کنند تا از این فیض عمومی محروم نشوند.

101. پیوند نماز با مدیریت

بخشی از توفیقات هر گروهی مربوط به مدیر آن گروه است. اگر مدیر منظم، عادل، خوش اخلاق، پاسخگو، دانشمند، محبوب، مهربان، دارای لحنی زیبا، خوشبو، در کارهای خیر پیشگام و در رفتار و گفتار صادق باشد، اینچنین مدیری در هر کاری توفیقش از کسانی که فاقد برخی از این صفات می باشند، بیشتر است.

این صفات در امام جماعت، برخی به عنوان شرط صحت و برخی به عنوان شرط کمال قرار داده شده است و لذا می توان گفت نماز با تمام مؤلفه های مدیریت و شرایط و صفات توفیق یک مدیر عجیب و هماهنگ شده است.

همانگونه که گاهی به خاطر برخی از صفات زشت مدیر، جمع و گروه متلاشی و یا ناکارآمد می شود، که در این موارد باید مدیر را

تغییر یابد، در نماز نیز در شرایطی که در رساله های عملیه آمده، انسان نباید پذیرای امام جماعتی باشد که به خاطر صفات ناروا، از جمعیت نمازگزاران کاسته و از رونق نماز کم می کند.

102. پیوند نماز با تعاون و مشارکت

شریک کردن دیگران در کارهای خیر، از عوامل الفت جامعه است. حتی در نماز جماعتی که در میدان جنگ و در حالت خوف از دشمن خوانده می شود، دو رکعت نماز جماعت میان دو گروه رزمندگان تقسیم شده تا تبعیضی پیش نیاید و همه در این خیر شریک باشند. برای چگونگی تقسیم شدن دو رکعت نماز در جبهه میان دو گروه به آیه 102 سوره نساء و تفسیر آن مراجعه فرمایید.

یکی از مشکلات بعضی از مساجد آن است که امام جماعت سالمند یا بیمار بوده و حوصله لازم را برای برقراری ارتباط با مأمومین جوان را ندارد. در اینگونه موارد باید ائمه جماعتی که در اثر کهولت سن توانایی لازم را ندارند، یا مهارت تبلیغ و کلاسداری و یا فرصت مطالعه ندارند، از روحانیون جوان بهره بگیرند و اداره مسجد را با مشارکت آنان انجام دهند.

روحانی سالمند امام جماعت شود و روحانی جوان تازه نفس، مسئول تعلیم و تفقد و برقراری ارتباط باشد. این سخن را می توان از آیات قرآن نیز استفاده کرد

آنجا که خداوند حضرت موسی را مأمور تبلیغ می کند و او می گوید چون هارون فن بیان بهتری دارد، او را شریک من در این مأموریت قرار بده: «وَاجْعَلْ لِي وَاِزِيْرًا مِّنْ اَهْلِيْ هَاؤُنْ اٰخِي... وَاشْرِكْهُ فِيْ اَمْرِي» و سپس می فرماید نتیجه این مشارکت این است که تسبیح و ذکر تو بیشتر می شود: «كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيْرًا» (1).

آری اگر بتوانیم با شریک کردن افرادی، موجب کثرت نمازگزاران در مسجد بشویم، تسبیح و ذکر خدا بیشتر خواهد شد، پس گاهی لازم است در کارها شریک بگیریم. این شرکت تنها در اداره مسجد نیست، بلکه در بسیاری از کارهای خیر اگر سلیقه های مختلف با همدیگر شریک شوند و تقسیم کار بر اساس تخصص ها و لیاقتها و ظرفیت ها و ذوق ها و استعدادها و گرایش ها باشد، شرکت افراد متعدد، انواع سلیقه ها را جمع و کار نیز با رونق بیشتری صورت خواهد گرفت.

103. پیوند نماز با مراعات افراد ضعیف

در نماز جماعت باید مراعات ضعیفترین افراد را نمود. امیرالمومنین (ع) در نامه اش خطاب به مالک اشتر می نویسد که در برپایی نماز جماعت باید مراعات حال ضعیفترین مأمومین را داشته باشی و این نصیحت را از قول پیامبر اکرم (ص) هنگامی که آن

ص: 73

حضرت را برای تبلیغ به یمن فرستاده بودند، برای او نقل می کنند: «وَقَدْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حِينَ وَجَّهَنِي إِلَى الْيَمَنِ كَيْفَ أَصَلِّي بِهِمْ؟ فَقَالَ: صَلِّ بِهِمْ كَصَلَاةِ أَضْعَفِهِمْ» (1).

104. پیوند نماز با دوری از تجملات

همانگونه که نمازگزار حق ندارد از لباس ناپاک، غصبی، از اجزاء مردار، از حیوان حرام گوشت استفاده کند، همچنین حق ندارد از لباسی که از ابریشم خالص بافته شده و یا از طلا استفاده کند. این مطلب نشان دهنده این است که در نماز از تجملات باید دوری کرد. البته چنانکه قبلاً گفتیم در خصوص زنان، که زینت کردن امری طبیعی برای آنان است، اشکالی ندارد.

105. پیوند نماز با وقار

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شخصی را دیدند که سجده های خود را ناتمام و سریع انجام می داد، فرمودند: سجده او مثل نوك زدن کلاغ به زمین است و اگر این شخص با این وضعیت و با این نماز از دنیا برود، بر غیر دین من از دنیا رفته است: «لَئِنْ مَاتَ هَذَا وَ هَكَذَا صَلَاتُهُ لَيَمُوتَنَّ عَلَى غَيْرِ دِينِي» (2).

ص: 74

1- نهج البلاغه، نامه 17.

2- کافی، ج 3، ص 269.

نمازگزار مسافر نمازهای چهار رکعتی خود را دو رکعتی می خواند. شاید بتوان گفت دلیل آن این است که در سفر به طور طبیعی برای انسان مشکلاتی دارد که اقتضای تخفیفی از طرف خداوند را به دنبال دارد.

حتی در وطن نیز نماز جمعه دو رکعت معین شده و این به خاطر آن است که نماز جمعه دارای دو خطبه است، که گوش دادن به آنها تکلیف است. لذا خداوند دو رکعت از نماز جمعه کاسته است تا تخفیف و جبرانی بر آن تکلیف باشد: «وَإِنَّمَا جُعِلَتِ الْجُمُعَةُ رُكْعَتَيْنِ مِنْ أَجْلِ الْخُطْبَتَيْنِ جُعِلَتَا مَكَانَ الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخِيرَتَيْنِ» (1).

همچنین روزی که نماز عید با نماز جمعه تقارن پیدا می کند تنها نماز عید کفایت می کند و لازم نیست که مردم در یک روز دو بار به مصلاهی نماز بیایند

نمونه دیگر آنجاست که دعای لحظه افطار که انسان گرسنه است یک سطر بیشتر نیست ولی برای سحر دعاهای طولانی و چند صفحه ای تعیین شده است. برای زیارت اولیاء خدا نیز از سلام مختصر تا زیارت جامعه کبیره مطرح است تا هر انسانی مطابق حوصله و نشاط و فرصتی که دارد استفاده کند و هیچ کس از این خیر و فضیلت محروم نشود.

ص: 75

نمونه دیگر این انعطاف ها را در نماز نافله شب می بینیم که هم می توان 11 رکعت حتی بدون سوره در چند دقیقه خواند و هم می توان تنها در رکعت آخر آن به 40 مومن دعا کرد و 70 مرتبه استغفار نمود و با 300 بار کلمه «العفو» از خداوند تقاضای عفو نمود، هم می توان بعضی رکعات را ایستاده و بعضی را نشسته خواند، هم می توان بعضی رکعات را سحر و بعضی دیگر را بعد از طلوع فجر خواند.

تمام این اجازه ها برای آن است که نماز و رابطه با خدا تنها مخصوص افراد عارف و فارغ با حوصله نباشد بلکه برای افراد عادی و بی حوصله نیز تدبیر و برنامه ای لازم است تا محروم نباشند.

107. پیوند نماز با نظافت

خداوند به دو پیامبر خود، حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل، دستور می دهد برای خدمت به زائران خانه خدا که برای طواف و اعتکاف به مکه می آیند، مسجدالحرام را تطهیر و آماده کنند. عبادت و نماز به قدری مهم است که ابراهیم و اسماعیل برای انجام مراسم آن مأمور نظافت خانه خدا می شوند: «طَهَّرَا بَيْتِي»⁽¹⁾.

ص: 76

108. پیوند نماز با دوری از تملق

انسان در نماز خداوندی را حمد و سپاس می کند که خالق تمام هستی است، سرچشمه تمام رحمت ها و برکات است، مالک روز قیامت است.

زبانی که ثناگوی خالق هستی شد، دیگر تن به ثناگویی هر نالایقی نمی دهد. امام حسین (علیه السلام) فرمود: کسی که وصل به پیامبر صلی الله علیه وآله باشد و از دامن زهرا علیها السلام برخاسته باشد، بیعت یزید را نخواهد پذیرفت.

دیگران چه و که هستند و چه قدرتی دارند که من ثناگوی آنها باشم؟ به خصوص که می دانم اگر ظالمی ستایش شود عرش خداوند به لرزه در می آید.

آری، ثنای او، چنان روح بزرگی به ما می دهد که دیگر حاضر به ثنای دیگران نمی شویم و این روح بزرگ را از نماز و حمد می توان تحصیل کرد. حیف که ما با توجه نماز نخواندیم و مزه نماز را نچشیدیم.

109. پیوند نماز با زندانیان

در اسلام سفارش شده است که در روز جمعه حتی زندانیان را برای شنیدن خطبه های نماز جمعه حاضر کرده و سپس آنها را به زندان باز گردانید. در این دستور برکاتی است: برای زندانیان تفریح و استراحت است، آگاهی آنان بالا می رود، عظمت و اجتماع بزرگ

ص: 77

مومنان و نمازگذاران را می بینند، بر رفتار خود پشیمان شده و نادم می شوند، و مردم با دیدن ایشان متنبه شده و درس عبرت می گیرند و از میزان و آمار جرم و فساد در جامعه آگاه می شوند.

110. بیوند نماز با تحرك

نماز در گوشه نشستن و ذکر خدا گفتن نیست بلکه در مقدمات نماز و خود نماز دستورات، وظایف و اعمالی است که در همه آنها نوعی تحرك به چشم می خورد. در روایات برای هر گامی که برای نماز برداشته می شود پاداشی بیان شده است. نماز با جملات «حَيَّ عَلَي الصَّلَاةِ» که به معنای شتاب و حرکت است و با جمله «فَاسْعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ» (1) و «بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ اقوم و اقعد» که در آن حرکت است و با قیام و قعود و رکوع و سجود و بلند کردن دستها انواع تحركها و جنب و جوش ها را می بینیم.

کوتاه سخن آنکه اسلام طرفدار تحرك و مخالف رکود است، خواه رکود طبیعت، خواه رکود سرمایه و خواه رکود علم و لذا در نماز که مهمترین عبادت است انواع تحركها را مشاهده می کنیم.

اینهمه ثواب برای نماز جماعت، در سایه حرکت به سمت مسجد به دست می آید. ثواب اقتدا کردن يك نفر به يك نفر را 150

ص: 78

برابر دانسته تا انسان را از خانه و رکود بیرون آورد و به مسجد و جمع متصل کند.

111. پیوند نماز با جماعت

نماز، زمانی ارزش والایی دارد که در مسجد و با جماعت اقامه شود و به تعداد هر فردی که به این جماعت اضافه شود، پاداش نماز بیشتر می شود تا آنکه تعداد نمازگزاران به بیش از 10 نفر برسد، که در این هنگام جز خداوند هیچ کس نمی تواند ثواب چنین نمازی را حساب کند.

به يك مثال توجه کنید: هر انگشتی در کنار انگشت دیگر قرار گیرد، کارایی آن اضافه می شود ولی هنگامی که تعداد انگشتان به 10 برسد، نمی توان تعداد کارایی آنها را به حساب آورد. یعنی هیچگاه انسانی پیدا نشده که بگوید کاری برای من پیش آمد که نیاز به 11 انگشت داشتم. نماز جماعت نیز اینگونه است به 10 نفر که می رسد، ثوابش بی حد است.

112. پیوند نماز با تشکیلات

چنانچه برای امام جماعت حالتی پیش آید که نتواند به نماز ادامه دهد، یکی از کسانی که پشت سر او هستند و شرایط امام جماعت را داراست، می تواند امامت را به عهده گیرد و این نشانگر آن است

ص: 79

که برنامه های اسلامی با رفتن يك فرد نباید بهم ریزد، بلکه باید تشکیلات و نظام چنان پایه گذاری و برنامه ریزی شود که هرگاه فردی رفت، نظام از هم نپاشد و تشکیلات همچنان پا بر جا باشد. مهم، تداوم راه است، هر چند پیشوا عذری پیدا کند.

در جنگ احد ندایی بلند شد که پیامبر کشته شده است. بعضی باور کرده و مأیوس شده و فرار کردند که در این هنگام آیه نازل شد: «أَفَأَنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ» (1) آیا اگر پیغمبر از دنیا برود یا شهید بشود شما باید به عقب بازگردید؟

نظام اسلامی باید از چنان تشکیلات و انسجام و برنامه ریزی و مدیریتی برخوردار باشد که حتی با مرگ یا شهادت رهبر نیز از هم نپاشد.

113. پیوند نماز با کمک به محرومان

یکی از برکات نماز در مساجد، امدادگری است. همیشه محرومان به مساجد روانه می شدند و مشکلات خود را با مردم در میان می گذاشتند و در آن مکان مقدس آن را حل می کردند. سابقه این کار از زمان رسول اکرم (صلی الله علیه وآله) بوده است و قرآن صحنه ای را نقل می کند که فقیری وارد مسجد شد و از مردم استمداد کرد. کسی به او توجهی نکرد و فقیر با ناله به خداوند حال خود را گفت.

ص: 80

حضرت علی (علیه السلام) مشغول نماز بود و این صحنه را متوجه شد، به فقیر اشاره کرد و او جلو آمد و حضرت در حال رکوع انگشتر خود را به او داد، آیه نازل شد که: سرپرست شما فقط خداوند و پیامبرش و کسانی هستند که در حال رکوع انفاق و به فقرا رسیدگی می کنند: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ» (1).

همین که مردم آیه را شنیدند به مسجد آمدند تا ببینند این آیه درباره چه کسی نازل شده است. فهمیدند که مورد آیه شخص علی بن ابیطالب است. به هر حال، امدادسانی به جبهه های جنگ و کمک به فقراء از مسجد، در سایه برکات نماز بوده و خواهد بود.

مسلمین از پایگاه مساجد به جبهه می رفتند، انقلاب اسلامی ایران هم از مساجد شروع شد. در قرآن بارها نماز و انفاق، نماز و زکات، نماز و قربانی در کنار هم آمده و در حدیث می خوانیم: نماز کسی که زکات ندهد قبول نیست.

ص: 81

114. پیوند نماز با محبوبیت اجتماعی

رسول خدا فرمودند: اگر مردم از امام جماعتي ناراضي باشند و او محبوب مردم نباشد و وجود او را با اکراه پذيرفته باشند، نمازش قابل قبول نيست. «و إمام قوم یصلي بهم و هم له کارهون» (1)

115. پیوند نماز با پاکی چشم و روح

خداوند به حضرت داوود فرمود: چه بسا نماز بنده ام را به صورتش پرتاب مي کنم و نمي گذارم صدایش به من برسد. آیا مي دانيد اين افراد چه کسانی هستند؟ آنها کسانی هستند که پیوسته به ناموس مردم نگاه بد مي کنند و با خود مي گویند: اگر قدرتي داشتم، گردن مردم را مي زدم (2).

116. پیوند نماز با اعتماد سازي

پیامبر اکرم صلي الله عليه و آله وسلم فرمودند به کسانی که نمازهاي يوميه خود را به جماعت مي خوانند، امید خیر داشته باشید: «مَنْ صَلَّى الْخَمْسَ فِي جَمَاعَةٍ فَطُنُّوا بِهِ خَيْرًا» (3)

ص: 82

-
- 1- المحاسن، ج 1، ص 12.
  - 2- بحار، ج 84، ص 257
  - 3- کافی، ج 3، ص 371.

117. پیوند نماز با مردم شناسی

امام صادق فرمودند: فلسفه نماز جماعت آن است که نماز خوان از غیر آن شناخته شود و حافظ نماز از ضایع کننده آن نیز شناخته شود. «إِنَّمَا جُعِلَ الْجَمَاعَةُ وَالْإِجْتِمَاعُ إِلَى الصَّلَاةِ لِكَيْ يَعْرِفَ مَنْ يَصَلِّي مِمَّنْ لَا يَصَلِّي وَ مَنْ يَحْفَظُ مَوَاقِيتَ الصَّلَوَاتِ مِمَّنْ يَضَيِّعُ» (1)

118. پیوند نماز با راه شناسی

انسان خودش را در بین راه های مختلف می بیند:

خواسته ها و توقعات و آرزوهای درونی او را به سویی می کشد و انتظارات و هوس های مردم او را به سویی دیگری.

وسوسه های شیطانی به سویی و راه های طاغوت ها به سویی دیگر.

آداب و رسوم نیاکان به سویی و آداب و رسوم جدید به سویی دیگر.

در نماز انسان همه این راه ها را کنار می گذارد و دائم از خداوند راه مستقیم می خواهد که در قرآن این راه، راه خدا و انبیاء و بندگی اوست.

راه خدا راهی ثابت، واحد، مطمئن و شکست ناپذیر است در حالی که راه های دیگر هم ثابت نیست و هم متعدد است و هم غیر قابل اطمینان و شکست پذیر

ص: 83

119. پیوند نماز با اذان

امام سجاده (ع) می فرماید: مؤذن به گردن مردم حق دارد، چون او خداوند را به یاد مردم انداخته و آنان را به دریافت الطاف الهی دعوت می کند، پس باید از او تشکر نموده و احترامش در جامعه اسلامی حفظ شود.

120. پیوند نماز با سیاست

براساس روایات، اگر نماز با بهترین شرایط اقامه شود ولی همراه با ولایت رهبران معصوم نباشد، قبول نیست.

در مراسم حج مشاهده می شود که بهترین نمازها در مکه و در مسجدالحرام اقامه می شود ولی اثری که باید داشته باشد ندارد. جمعیت میلیونی در کنار کعبه و مقابل قبله واقعی، وضو با بهترین آب یعنی آب زمزم، ایستادن در بهترین مکان (مسجدالحرام)، و اقامه نماز به امامت فردی که حافظ و قاری قرآن است اما این نماز در این نیم قرن اخیر نه مانع فحشا شده است و نه مانع منکر، مسلمانان زیادی در فلسطین کشته شدند و فحشا توسعه پیدا کرد ولی این نماز میلیونی اثری که باید داشته باشد نداشت.

آیا نعوذ بالله وعده خداوند درباره اثر نماز که «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ»⁽¹⁾ است، دروغ می باشد؟ یا نمازی که اکنون در کنار

ص: 84

کعبه خوانده می شود، آن نماز قرآنی نیست زیرا علاوه بر جمعیت و قبله و طهارت و قرائت، از روح نماز خالی است و بر اساس روایات روح نماز، ولایت رهبران معصوم یعنی امیرالمومنین و ائمه اطهار علیهم السلام است.

121. پیوند نماز با استقلال

پیوند نماز با استقلال در قبله است، زیرا قبله یهود و مسیحیت در جهات دیگر است و قرآن می فرماید: ما کعبه را قبله ی شما قرار دادیم تا مستقل باشید و دیگران نگویند شما به قبله ما نماز می خوانید و با این حرف بر شما منت بگذارند و حجتی داشته باشند: «لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ» (1).

122. پیوند نماز با انتخاب

در نماز انسان حق انتخاب دارد و می تواند در چارچوب ارزشها، مکان یا زمان یا امام جماعتی را انتخاب کند و در آن مکان و زمان و با آن امام جماعت، نماز خود را اقامه نماید.

همچنین بعد از سوره حمد، انتخاب سوره دیگر (به جز سوره های دارای سجده واجب) به نمازگزار سپرده شده است تا او با، سلیقه، حافظه، فرصت و علاقه ای که دارد، سوره ای را انتخاب کند.

ص: 85

همچنین در قنوت و دعاهای بعد از نماز انسان می تواند اذکار و ادعیه هایی را که دوست دارد انتخاب و اختیار کند.

123. پیوند نماز با شهادت

حضرت علی امیر المومنین (ع) در نماز شهید شد و امام حسین (ع) نیز در لحظاتی قبل از شهادت در روز عاشورا به نماز ایستادند. این مطلب نشان می دهد نه حضرت علی (ع) به خاطر شهادت مسجد را ترك کردند و نه امام حسین (ع) به علت جنگ، لحظه ای در اقامه نماز درنگ نمودند.

همچنین سفارش شده بهترین چیز برای سجده خاک کربلا است. خاک کربلا نشانه عزت، صلابت و شهادت است. تاریخ کربلا داروی همه نوع تهدیداتی است که ابر قدرتها بر علیه مسلمانان دارند.

کربلا یعنی مقاومت در برابر تحریم اقتصادی تا آنجا که حداقل آب هم برای نوشیدن نداشتند.

کربلا یعنی مقاومت در برابر محاصره نظامی تا آنجا که هفتاد و دو نفر در مقابل حدود سی هزار نفر ایستادند.

کربلا یعنی زیر سم اسب رفتن ولی زیر بار ظلم نرفتن.

سجده بر این خاک علاوه بر بندگی خدا، یاد آور عزت، شهادت، شجاعت، عصمت و شهادت می باشد.

در روایات می خوانیم از نماز آن بخش هایی قبول است که انسان حضور قلب داشته باشد و اگر حضور قلب نبود، نمازهای نافله سبب قبولی آن است. نمازهای نافله کلید قبولی نمازهای واجب است و اگر نه حضور قلبی بود و نه نافله، لا اقل سجده بر خاک کربلا سبب قبولی نماز و صعود آن می شود.

امام حسین(ع) در روز عاشورا برای دو رکعت نماز، تیر باران دشمن را برای خود و اصحابش پذیرفت. در جمهوری اسلامی نیز امامان جمعه ای همچون آیت الله اشرفی، دستغیب، مدنی، صدوقی شهید محراب شدند.

124. پیوند نماز با تحمل شکنجه ها

مرحوم حجت الاسلام والمسلمین ابوترابی که در جبهه های جنگ حضور داشته و 10 سال نیز اسیر دشمن بعثی بود، در اجلاس سراسری نماز خطاب به حضار گفت: زمانی از سوی صدام (جنایتکار تاریخ که برای براندازی جمهوری اسلامی از زمین و آسمان ایران را مورد هجوم قرار داد و صدها هزار شهید و جانباز و اسیر و مفقودالثر از ایران اسلامی گرفت) دستور آمد که اسیران موثر در میان اسرای رزمنده ایرانی را شبانه نابود کنید. نیمه شب شکنجه گران بعثی به اردوگاه اسرا آمدند و من و جمعی را جدا کردند و به قصد کشتن آنگونه شکنجه دادند که خود را در لحظات پایانی زندگی

یافتیم و در خون خود می‌غلتیدیم. میخ در سر بعضی کوبیدند و بر صورت بعضی آنگونه ضربه وارد کردند که چشمش از کاسه در آمد و روی زمین افتاد. نفس‌ها به شماره افتاد، هیچ رمقی نمانده بود، از روزنه سلول بازداشتگاه سفیدی صبح را دیدیم و با همان حال دو رکعت نماز خواندیم و بعد متوجه شدیم آن سپیده، سپیده صبح نبوده و لذا دوباره نماز صبح خواندیم.

ایشان سپس فرمود: ای کسانی که در اجلاس نماز شرکت کرده‌اید و رهبر معظم برای شما و امت پیام داده و رئیس جمهور و مسئولین در آن شرکت کرده‌اند، بدانید که ما در دوران اسارت اینگونه نماز را حفظ می‌کردیم.

آری، کسانی که ارزش چیزی را بدانند، حاضرند جان خود را فدای آن کنند و با هیچ بهانه‌ای آن را از دست نمی‌دهند ولی در مقابل این ایثارگران؛

الف: عده‌ای ایمان ندارند و نماز نمی‌خوانند: «فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى» (1)

ب: عده‌ای مانع نماز دیگران می‌شوند: «أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى عَبْدًا إِذَا صَلَّى» (2)

ج: عده‌ای نماز را مسخره می‌کنند: «وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا وَلَعِبًا» (3)

د: عده‌ای بی‌نشاط نماز می‌خوانند: «وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى» (4)

ص: 88

1- قیامت 31

2- علق، 9.

3- مائده، 58

4- نساء 142.

هـ: عده ای گاهی می خوانند و گاهی نمی خوانند: «الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ» (1)

و: عده ای به خاطر رسیدن به دنیا، از نماز کم می گذارند: «وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا» (2)

125. پیوند نماز با حکومت

در قرآن کریم می خوانیم: «الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ» (3) کسانی که اگر آنان را در زمین به قدرت برسانیم، نماز بر پا می دارند و زکات می دهند و (دیگران را) به خوبی ها دعوت می کنند و از بدی ها باز می دارند و پایان همه ی امور برای خداست.

این آیه بیانگر این مطلب است که اقامه نماز، به قدرت و امکانات نیاز دارد و اولین ثمره حکومت صالحان، نماز و زکات و امر به معروف و نهی از منکر است.

اگر قدرت و امکانات، در دست افراد صالح باشد، بهره برداری صحیح می کنند و اگر در اختیار ناهلان قرار گیرد سوء استفاده می کنند. بنابراین دنیا و قدرت، برای گروهی نعمت و برای گروهی وسیله ی بدبختی است و قرآن از هر دو نمونه یاد کرده است: اگر

ص: 89

-
- 1- ماعون، 5.
  - 2- جمعه 11.
  - 3- حج، 41.

مؤمنان به قدرت برسند، به سراغ نماز و زکات و امر به معروف می روند ولی انسان های منحرف و ناهل، اگر قدرتمند شوند کارشان طغیان است، «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ» (1) و در راه نابودی منابع اقتصادی و نسل بشر گام بر می دارند، «وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَ يَهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ» (2) و عاقبت، مردم را به دوزخ می کشاند «أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ» (3).

126. پیوند نماز با اطاعت

در نماز جماعت لازم است که انسان از حرکات و اعمال امام جماعت که در نقش رهبر است، اطاعت کامل داشته باشد. اینکه قبل از امام جماعت حق نداریم نماز را آغاز کنیم و یا به رکوع و سجود برویم نشان دهنده نقش و اهمیت اطاعت از امام جماعت است. این اطاعت در جامعه اسلامی و تبعیت از رهبری الهی نیز باید متجلی باشد.

127. پیوند نماز با موضع گیری های اجتماعی و سیاسی

قرآن می فرماید: «لَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ» (4) ای پیامبر بر جنازه افرادی که از جبهه فرار کرده اند و منافق هستند نماز نگذار و با این ترك نماز، موضع و قهر خودت را نسبت به آنان نشان بده.

ص: 90

1- علق، 6.

2- بقره، 205.

3- قصص، 41.

4- توبه، 84.

حضرت زهرا(س) نیز وصیت کرد شبانه مرا غسل دهید و بر من نماز گزارید، تا قاتلین من و غاصبین حکومت شوهرم در تدفین من شرکت نکنند و با این وصیت خشم خود را نسبت به حکومت وقت اعلام کرد.

به ما سفارش شده که در رکعت اول نماز جمعه، سوره جمعه خوانده شود و در رکعت دوم سوره منافقین تا لرزه بر اندام منافقین بیفتد.

128. پیوند نماز با تزلزل نظام های فاسد

هنگامی که به امام رضا(ع) پیشنهاد کردند نماز عید را برگزار کند، فرمود: به شرط آن که نماز را به طریق نماز رسول الله(ص) اقامه کنم و نه آن گونه که حکومت بنی امیه و بنی عباس انجام می دهند که با اشراف و اسب های زین کرده و انواع تجملات برای نماز می رفتند.

مأمون ابتدا شرط را پذیرفت و امام رضا(ع) با پای پیاده و برهنه و با حال تواضع و خضوع آن گونه حرکت کرد که برق سادگی و اخلاص و قداست همه را دگرگون کرد. جمعیت چنان زیاد شد و دعاها و تکبیرات روز عید آن چنان اثر عمیق در جامعه گذاشت که به مأمون گفتند: اگر این نماز تمام شود و پایان بگیرد تو دیگر نمی توانی در این کشور حکومت کنی زیرا با این نماز روح تازه ای در جامعه دمیده شده و تفاوت اسلام ناب با اسلام اموی و عباسی به

نمایش گذاشته شده است. لذا دستور داد امام رضا(ع) را از وسط راهی که به سوی مصلی برای انجام نماز عید می رفت، برگردانند.

129. پیوند نماز با رهبری

شاید بتوان گفت که اقامه نماز چیزی هم وزن رهبری است، زیرا حضرت ابراهیم(ع) در دو مورد برای نسلش دعا کرد: یکی برای مقیم نماز شدن که اینچنین دعا کرد: «رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي»⁽¹⁾ و یکی هم برای امام و رهبر شدن هنگامی که خدا او را به رهبری رساند و به او فرمود: «إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا» او از خدا خواست که ذریه او هم رهبر شوند: «قَالَ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي» که خداوند به او فرمود امامت يك عهد الهي است که به ظالمین نمی رسد: «قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ»⁽²⁾.

بنابراین از حلقوم مبارك حضرت ابراهیم دو بار کلمه «و مِنْ ذُرِّيَّتِي» صادر شد: یکی برای اقامه نماز و دیگری هم برای رهبری که این مطلب نشان می دهد، نماز هم سنگ مسأله رهبری است.

130. پیوند نماز با ترویج ارزش ها

شرایطی که برای امام جماعت بیان شده و امتیازات تعیین شده، نشان دهنده آن است که باید ارزشها را پاس داشته و احترام نماییم.

ص: 92

1- ابراهیم، 40.

2- بقره، 124.

اگر مردم پشت سر شخصی به نماز بایستند، همین اقتدا کردن، امام جماعت را وادار به حفظ و مراعات بیشتر و پوشیدن لباس تقوا و پرهیز از بسیاری از اعمال قرار می دهد. یعنی توجه مردم و اقتدای آنان صلاحیت افراد را تثبیت می کند.

131. پیوند نماز با عدالت

امام جماعت باید انسان وارسته، با کمال، با سواد و با تقوی باشد. مگر نه این است که امام جماعت، رابط من با خداست؟ به هر ریسمانی که نمی توان چنگ زد و با هر نردبانی که نمی توان بالا رفت و با هر کسی که نمی توان به خدا نزدیک شد.

اگر امامت چند نفر در مسجد، شایستگی هایی لازم دارد، امامت امت و جامعه، شایستگی های بیشتری می خواهد، به همین دلیل سفارش شده است پشت سر کسی نماز بخوانید که به ایمان و عدالت او اطمینان دارید.

132. پیوند نماز با معیارهای مکتبی

هر مسلمانی در هر کجای زمین، هر روز پنج بار باید به تمام هم کیشان و همفکرانش سلام کند: «السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ» سلام بر بندگان صالح خدا، سلام بر طرفداران مکتب حق.

در نماز، سیاست خارجی اسلام را یکی آیه «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» تعیین می کند و یکی هم جمله «السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ». آری کسی که هر روز به بندگان خدا سلام می کند، به آنها حيله نمی زند، خیانت نمی کند و کلاه سرشان نمی گذارد.

133. پیوند نماز با راه حق

ما در هر نماز با گفتن «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» از خداوند راه مستقیم را می خواهیم.

راه مستقیم، راه خدا و اولیای خداست.

راهی است که از هرگونه خطا و انحراف دور است.

راهی است که ترسیم کننده آن مرا دوست دارد و نیازم را می داند.

راهی است که به بهشت منتهی می شود.

راهی است که با فطرت سالم هماهنگ است.

راهی است که اگر در آن راه بمیرم شهید محسوب می شوم.

راهی است که از عالم بالا و بالاتر از علم ماست.

راهی است که انسان دچار شك و پشیمانی نمی شود.

و بالاخره راه انبیا، شهدا، صالحان و صدیقین است.

اینها نشانه های راه حق و مستقیم است که شناخت آن مشکل و دقیق است و حرکت و پایداری در آن نیاز به امداد الهی دارد.

134. پیوند نماز با تسلیم

حضرت علي عليه السلام مي فرمايند: تأويل اينکه سفارش شده در رکوع، گردن خود را بکشيد، اين است که خدايا من به تو ايمان دارم گرچه گردنم زده شود: «أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَلَوْ ضُرِبَتْ عُنُقِي».

135. پیوند نماز با مسأله جبر و اختيار

در نماز مي گوييم: «اياك نعبد» يعني ما با اراده و اختيار خود تورا بندگي مي كنيم و سپس مي گوييم «واياك نستعين» يعني همه چيز به ما تفويض نشده و ما همچنان به خداوند نياز داريم. مثل كساني که آموزش رانندگي مي بينند که شاگرد در گاز دادن و ترمز گرفتن اختيار دارد، ولي يك پدال گاز و ترمز هم زير پاي معلم است. انسان نيز اينگونه است که هم اختيار دارد و هم پشت سرش قدرت ديگري نيز هست.

136. پیوند نماز با تجارت

قرآن در مواردی در کنار نماز، به مسأله داد و ستد و تجارت اشاره کرده و در سوره جمعه مي فرمايد: همين که صدای اذان بلند شد، تجارت را رها و به سوي نماز جمعه بشتابيد: «إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ» اما همين که نماز جمعه

تمام شد مجدداً به سوي كسب و كار و درآمد برويد: «فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ» (1).

در قرآن از تجارت و داد و ستد به هنگام نماز انتقاد شده و مي فرمايد: بعضي از مردم هنگامی که تجارت یا لهوي را مي بينند به سوي آن مي روند و نماز و خطبه هاي نماز جمعه را ترك و رهبر خود را که مشغول خطبه خواندن است، تنها مي گذارند: «وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ» (2).

از طرفي در آيه ديگر مي فرمايد: راد مرداني هستند که هيچ گونه تجارت و داد و ستدي آنان را از ياد خدا باز نمي دارد و همين که صداي اذان را بشنوند به سوي نماز مي روند: «رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ» (3).

کوتاه سخن آنکه تجارت به جاي نماز ممنوع، ولي بعد از نماز يا قبل از آن پسندیده است.

137. پيوند نماز با لقمه حلال

در روايات مي خوانيم: مثال كساني که با لقمه حرام عبادت مي کنند، مثال كساني است که روي شن هاي نرم خانه مي سازند: «الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّمْلِ» (4)

ص: 96

1- جمعه 10.

2- جمعه 11.

3- نور، 37.

4- بحار، ج 81، ص 258.

138. پیوند نماز با پاداش الهی

همانگونه که کارگران و کارمندان در مواردی که ساعاتی را بیش از ساعت مقرر کار می کنند، سود بیشتری به دست می آورند، در نماز هم افرادی که نوافل و نمازهای مستحبی را در کنار نمازهای واجب انجام دهند، علاوه بر پاداش بیشتر، سبب جبران کمبودهای نماز واجب و قبولی آنها نیز می گردند.

139. پیوند نماز با سختی کار

پاداش همه نمازها یکسان نیست، بلکه نوع کار و شرایط زمانی، مکانی، اجتماعی، سیاسی و امثال آن در پاداشها اثرگذار است. همانگونه که در حدیث می خوانیم: «ضربه علی یوم الخندق افضل من عباده الثقلین»⁽¹⁾ چون شرایط جنگ خندق با جنگهای دیگر تفاوت داشت و بسیار سخت تر بود. در آن روز تمام کفر در برابر تمام اسلام صف آرایی کرده بود.

140. پیوند نماز با حساب و کتاب

در نماز باید شکل و شیوه و قالب ها مراعات شود. تعداد رکعات هر نماز، رکوع ها و سجده ها و اذکار آنها هر کدام حساب و کتاب دارد و نمی توان به جای سوره حمد، سوره دیگری را قرائت کرد.

ص: 97

1- . إقبال الأعمال، ص 467.

اینکه گفته شده بعد از نماز 34 بار «الله اکبر»، 33 بار «الحمد لله» و 33 بار «سبحان الله» بگوییم و نه کمتر و نه بیشتر، انسان را با حساب و کتاب آشنا می کند.

قبل از شروع نماز، گفتن 6 تکبیر مستحب است (نه 5 و نه 7 تکبیر)، مقدار خم شدن در رکوع تا آنجاست که کف دست به زانو برسد، در سجده باید 7 موضع به زمین برسد. کلمات تشهد، تعداد سلام های پایان نماز، تعداد تسبیحات اربعه مشخص است.

مستحب است در نماز سوره قدر خوانده شود و قدر یعنی اندازه گیری و حساب و کتاب، ولی نه آن حساب و کتابی که ما می فهمیم، بلکه حساب و کتابی که علم آن تنها نزد خالق یکتاست. برای عموم مردم شب قدر با دیگر شبها یکسان است لکن این خالق هستی است که می فرماید: شب قدر بهتر از هزار ماه است: «لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ» (1)

یعنی هم حساب و کتاب و اندازه در کار است و هم همه حساب و کتابها را بشر نمی فهمد. خداوند در قرآن کریم بارها با جمله «وَمَا أَدْرَاكَ» به پیامبرش می فرماید: تو هم نمی دانی. این مطلب نشان می دهد لازم نیست همه فرمول های هستی را همه ابناء بشر بدانند.

ص: 98

اینکه در ذکر رکوع «سبحان ربي العظيم» می‌گوییم و در سجده «سبحان ربي الاعلى»، نشان دهنده نوعی انتخاب حکیمانه به فرمان پیغمبر (ص) است زیرا در حدیث می‌خوانیم: «لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَسَبَّحَ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ قَالَ النَّبِيُّ اجْعَلُوهَا فِي رُكُوعِكُمْ فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى قَالَ النَّبِيُّ اجْعَلُوهَا فِي سُجُودِكُمْ» (1). هنگامی که آیه «فَسَبَّحَ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ» نازل پیامبر فرمود: آن را در رکوع قرار دهید و چون آیه «سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى» نازل شد، فرمود: آن را در سجده خود قرار دهید.

141. پیوند نماز با رعایت ادب

انسان حق ندارد نماز را نیمه کاره رها کند، زیرا همانگونه که رها کردن کلاس درس برای معلم و رها کردن کار برای کارگر اتلاف وقت و انرژی و سرمایه و یک نوع بی‌اعتنایی است، رها کردن نماز نیز نوعی بی‌اعتنایی و اهمیت ندادن به نماز می‌باشد چنانکه اگر با شخص محترمی گفتگو می‌کنیم و ناگهان کلام خود را قطع کنیم، به مخاطب خود توهین کرده ایم.

142. پیوند نماز با تکمیل کارها

نماز گزار باید تمام واجبات نماز را به طور کامل انجام دهد و اگر هر یک از ارکان و واجبات نماز را کم کند، نماز او قابل قبول نیست

ص: 99

1- من لا يحضره الفقيه، ج 1، ص 315.

و این خود يك درس مهم است که باید در زندگی از ناقص کاری و اهمال کاری اجتناب نمود.

اسلام مي فرماید: عقاید خود را با استدلال و برهان فراگیرید، نه با گفته افراد و آنجا که به کارشناس رجوع مي کنید و مسائلي را از دیگران مي آموزید، آن کارشناس باید مجتهد عالم و اعلم باشد و آنجا که قضاوت مي کنید باید پای شاهدان عادل در کار باشد و آنجا که خبري را از غیر عادل مي شنوید لازم است تحقیق کنید.

در حدیث مي خوانیم که خداوند دوست دارد کارها با دقت و استحکام انجام گیرد: «وَلَكِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ عَبْدًا إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْكَمَهُ»⁽¹⁾.

143. پیوند نماز با عمران و آبادي

در قرآن مي خوانیم که حضرت ابراهیم(ع) به سخت ترین نقطه زمین و بیاباني بي آب و گیاه هجرت کرد تا با این هجرت خود و اقامه نماز در آنجا، آن منطقه را به شهري امن و آباد تبدیل کند. «رَبَّنَا إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ»⁽²⁾.

144. پیوند نماز با رزق و روزي

قرآن مي فرماید: نماز ذکر خداست، «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدِكْرِي»⁽³⁾ و در جاي دیگر مي فرماید: هرکس از ذکر خدا اعراض کند زندگی تنگ و

ص: 100

1- وسائل الشیعه، ج 3، ص 230.

2- ابراهیم، 37.

3- طه، 14

سختي خواهد داشت. «وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا» (1) در حديث مي خوانيم: نماز شب سبب جلب روزي است: «وَصَلَاةُ اللَّيْلِ تَجْلِبُ الرَّزْقَ» (2).

145. پيوند نماز با عالم غيب

در قرآن بعد از ايمان به غيب، مسئله ي نماز مطرح شده است: «الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيَقِيمُونَ الصَّلَاةَ» (3).

خود نماز و آنچه گفته مي شود و انجام مي شود، همه از عالم غيب است.

اصلاً نماز رابطه با غيب است، پيوند بي نهايت كوچك با بي نهايت بزرگ است، گفتگوي يك موجود مادي است با مقامي كه نه چشم او را مي بيند و نه ذهن مي تواند او را تصور كند: «لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ» (4).

146. پيوند نماز با خودسازي

از امام خميني نقل شده است كه فرمودند: نماز كارخانه انسان سازي است. آري كسي كه بلندترين نقطه بدن خود، پيشاني را در 17 ركعت نماز روزانه 34 بار برخاك مي گذارد، نمي تواند شخص متكبري باشد.

ص: 101

1- طه، 124

2- وسائل الشيعه، ج 8، ص 149.

3- بقره، 2.

4- انعام، 103.

حضرت فاطمه زهرا(س) فرمودند: نماز براي پاك كردن انسان از تكبر است: «تطهيرا للکبر».

شرط نماز نیز اخلاص است و در خودسازی انسان باید از خودنمائی دوری کند. آری اگر در مکانی نماز بخوانیم که خود را نشان بدهیم یا در زمانی انجام دهیم که دیگران را به تحسین و اداری کنیم یا تنها یکی از واجبات یا مستحبات آن را برای غیر خدا انجام دهیم یا در قیافه و لباس و قالبی نماز گزاریم که حتی نیم درصد آن برای غیر خدا باشد، کل نماز باطل است. همانگونه که اگر روزنه ای در توپ وارد شود، کل بازی تعطیل می شود و اگر لخته خونی در مغز وارد شود، انسان را از پا می اندازد و به مرگ تهدید می کند.

کوتاه سخن آنکه هیچ وسیله ای ساده تر، آسان تر، در دسترس تر، رایگان تر و بدون تشریفات تر از نماز برای خدایی شدن و قرب به خدا نیست. نماز برنامه ای است که نه هزینه ای دارد و نه محدودیتی و هرکس در هر سن و در هر شرایطی می تواند با مبدأ هستی ارتباط برقرار کند.

147. پیوند نماز با هوشیاری و غفلت زدائی

قرآن می فرماید: اهل آسمانها و زمین و پرندگان تسبیح خدا را می گویند و سپس می فرماید: نماز و تسبیحشان آگاهانه است: «كُلُّ قَدِّ

عَلِمَ صَلَاتَهُ وَ تَسْبِيحَهُ» (1) در جایی دیگر خطاب به نمازگزاران می فرماید: در حال مستی نماز نخوانید تا بدانید چه می گوید: «لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ» (2).

راستی جای شرمندگی است که نماز پرندگان آگاهانه باشد ولی نماز انسان غیر آگاهانه. در نماز، تنها اذکار و حرکات کافی نیست، توجه و شعور لازم است. عبادات ناآگاهانه نیز قبول نیست، گرچه تکلیف را ساقط می کند.

شرط اول در خود سازی هوشیاری است. قرآن می فرماید: بعضی انسانها از چهارپایان منحرف ترند، زیرا افراد غافل هستند: «أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ» (3).

و بهترین داروی غفلت نماز است، آن هم نمازی همراه با دیگران در مسجد و به امامت عالمی بصیر. این نماز است که انسان را از غفلت ها بیرون می آورد چون عالم بصیر دشمنان پیدا و ناپیدا را می شناسد و هشدار می دهد.

حضور در مسجد انسان را از سرگرم شدن به مسائل دنیوی بازمی دارد.

کنار هم ایستادن در نماز جماعت انسان را از انزوا و گوشه گیری جدا می کند.

ص: 103

1- نور، 41.

2- نساء، 43.

3- اعراف، 179.

همانگونه که فضاي دريا بستري براي رشد و حيات ماهيان است، مساجدي که برنامه هاي تربيتي خوبي دارند، فضايي براي رشد و تکامل و خروج از غفلت هستند.

در حديثي مي خوانيم: خداوند نماز را بر انسان ها واجب کرد تا غافل نشوند و او را فراموش نکنند: «لا يغفل عنه و ينسوه»

امام رضا عليه السلام فرمودند: فراموش کردن خدا سبب طغيان مي شود و اقامه نماز، اقرار به ربوبيت و سبب دوري از شرك، خضوع و اعتراف به بندگي و تعظيم و توقير (وقار) خداوند است.

148. پيوند نماز با مبدأ

نماز با الله اكبر شروع مي شود و در سراسر نماز حمد و تسبيح و تهليل و تكبير الهي تکرار مي شود. در پيوند نماز با مبدأ، همين بس که قرآن کریم مي فرمايد: «لا إله إلا أنا فأعبدني و أقم الصلاة لذكري»⁽¹⁾.

هدف از اقامه نماز تنها رعايت قالب آن نيست، بلکه توجه به قلب آن، يعني احساس حضور است: «أقم الصلاة لذكري».

149. پيوند نماز با معاد

به گفته روايات، اولين سوال در قيامت مربوط به نماز است⁽²⁾. آری، همانگونه که اولين واجب بر هر مکلفی قبل از روزه و خمس و

ص: 104

1- طه، 14.

2- بحار، ج 7، ص 267.

زکات و حج و... نماز است، در قیامت نیز در اولین فرصت، از اولین تکلیف سؤال می شود. مردم نسبت به رستاخیز و معاد چند دسته هستند:

1- گروهی به قیامت شك دارند: «يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبُعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ» (1)

2- گروهی به قیامت گمان دارند: «يُظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ» (2)

3- گروهی به قیامت یقین دارند: «وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ» (3)

4- گروهی منکر قیامت هستند: «وَ كُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ» (4)

5- گروهی ایمان دارند ولی فراموش می کنند: «نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ» (5)

قرآن برای رفع شك گروه اول استدلال کرده و از مؤمنین و باوردارندگان معاد ستایش کرده است و از منکران، برهان خواسته که دلیل انکار شما چیست و برای گروه پنجم دائماً تذکراتی داده که انسان فراموش نکند.

نماز، هم شك زدایی می کند و هم «غفلت»ها را به «یاد» تبدیل می سازد. در نماز با گفتن «مالک یوم الدین» در هر شبانه روز حداقل ده بار، انسان مسئله قیامت را به خود تلقین می کند و تذکر می دهد.

ص: 105

1- حج 5

2- بقره، 46

3- بقره، 4.

4- مدثر، 46.

5- ص 26.

همچنین سفارش شده هنگام وضو که صورت خود را می شوئیم، بگوئیم خدایا مرا در قیامت رو سفید کن: «اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَسْوَدُّ فِيهِ الْوُجُوهُ وَلَا تُسْوَدِّ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ فِيهِ الْوُجُوهُ».

به هنگام شستن دست راست بگوئیم خدایا در قیامت نامه مرا به دست راستم بده: «اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي وَالْخُلْدَ بَيْسَارِي».

به هنگام مسح پا بگوئیم خدایا پای مرا بر صراط نلغزان: «اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ» (1)

150. پیوند نماز با تشکر

خداوند به همه مخلوقات لطف کرده و به انسانها بیشتر و به انبیاء لطف مخصوص و به پیغمبر اسلام (ص) لطف بی نظیر که نامش را کوثر نهاده و سپس می فرماید: اولین تشکر از این کوثر نماز است: «إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوثَرَ. فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ» (2)

یکی از اسرار نماز، تشکر از خدا است، قرآن می فرماید: عبادت کنید پروردگاری که شما و نیاکان شما را آفرید، «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ» (3)

نماز بهترین نوع شکرگزاری است که شیوه آن را خداوند بیان فرموده و تمام انبیا و اولیا هم آن شیوه را به کار بسته اند.

ص: 106

1- کافی، ج 3، ص 70.

2- کوثر، 1-3

3- بقره، 21.

در میان عبادات حج و نماز همراه با فریاد است، لکن فریاد حج، کلمه لبیک است که در مکان خاص و زمان خاص می باشد آن هم به هنگام برخورد کاروانها با یکدیگر اما فریاد نماز اذان است که در هر صبح و شام سفارش شده است.

اذان از کلمه الله شروع می شود و با کلمه الله پایان می یابد و دارای یک دور عقاید و دعوت به نماز و بهترین عمل است.

اذان شکستن سکوت است، زنگ بیدار باش است، نسیم معنویت است، نشانه آزادی و هوشیاری است، نشانه عشق به مکتب و دعوت به مکتب است.

اذان، عبور از فرد و دعوت به جمع است، سیمای دین است، پلی است میان مادیات و معنویت، فرودگاهی است برای پرواز و معراج.

در دو آیه پی در پی در قرآن کریم چنین می خوانیم: مخالفان دین شما را مسخره می کنند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْخَرُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَ لَعِبًا» و اذان شما را به تمسخر می گیرند «وَ إِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَ لَعِبًا» (1). ناراحتی از دین شماست.

در روایات آمده که هنگام بلند شدن صدای اذان، شیطان عصبانی می شود و فرار می کند.

ص: 107

در تاریخ می خوانیم برای تصرف قلعه خیبر و برخورد با یهود پیمان شکن، همین که فرماندهی به امیرالمؤمنین (ع) واگذار شد، حضرت دستور داد مسلمین دور قلعه را بگیرند و با صدای رسا تکبیر بگویند. صدای تکبیر لرزه بر روح و روان یهودیان انداخت و آنها منطقه را ترک کردند.

ملت ایران برای طرد نظام شاهنشاهی شبها به بام ها رفته و تکبیر گفتند و طومار رژیم پادشاهی برای همیشه در ایران در هم پیچیده شد. کوتاه سخن آنکه هیچ عبادتی به اندازه نماز تبلیغات ندارد.

در هر شبانه روز پنج نماز واجب داریم و در هر نمازی سفارش شده اذان را بلند بگویید و سپس و اقامه بگویید. در این دو ندای آسمانی جمعاً:

بیست مرتبه «حیّ علی الصلوة»

بیست مرتبه «حیّ علی الفلاح»

بیست مرتبه «حیّ علی خیرالعمل»

و ده مرتبه «قد قامت الصلوة» می گوئیم.

با توجه به اینکه مراد از «فلاح» و «خیر العمل» در اذان همان نماز است، هر مسلمانی در هر شبانه روز هفتاد مرتبه با کلمه «حیّ» به خود و دیگران، تلقین شتاب به سوی نماز می کند.

152. پیوند نماز با زیارت

به هنگام زیارت پیشوایان، نماز زیارت سفارش شده است و در روایات متعدد داریم که نماز زیارت را خوانده و ثواب آن را به پیشوایان و ائمه اطهار (ع) هدیه کنید.

در نماز، جایگاه دعا برجسته است. هم قبل از نماز دعاهایی سفارش شده و هم در نماز دعا می‌کنیم و از خداوند به طور مکرر هدایت به راه مستقیم را می‌خواهیم و هم در قنوت و سجده آخر و هم بعد از نماز دعاهایی وارد شده است.

نکته: شاید بتوان از اینکه در میان همه دعاها «اهدنا الصراط المستقیم» در سوره حمد قرار گرفته و تلاوت آن در رکعت اول و دوم واجب شده، استفاده کرد که مهم‌ترین دعا پیمودن راه مستقیم است که بدون استمداد از خداوند نمی‌شود، زیرا می‌بینیم بسیاری از دانشمندان هم مسیر صحیح را نمی‌روند.

آری اگر عقل کافی بود این همه پشیمانی در کار نبود. پشیمانی‌های انسان نشانه این است که عقل او کافی نیست.

اگر هم انتخاب‌های انسان درست بود، هیچ همسری از همسرش جدا نمی‌شد و طلاقی در کار نبود. عقل بشری مثل ترازوی زرگری است که بسیار دقیق است، اما توان توزین و سنجش هر کالایی را ندارد.

بنابراین انسان در کنار عقل، نیاز به راهنمای آسمانی و انبیاء و رهبران معصوم دارد.

از همه گذشته اگر کسانی باشند که از نظر فکری، عملی و روحی صددرصد در راه مستقیم باشند، باید برای تداوم آن همواره از

خداوند بخواهند که: «اهدنا الصراط المستقیم» زیرا ممکن است در ادامه راه دچار لغزش شوند مثل راننده ای که تمام جاده را به خوبی طی کرده ولی نزدیک مقصد، گرفتار تصادف تلخی می شود.

به يك نمونه مهم توجه کنید:

حضرت علي عليه السلام که دوم شخصیت عالم هستی می باشد در چند مورد از رسول خدا(ص) سوال کرد: آیا در لحظه مرگ دین من سالم خواهد بود؟ و پیامبر فرمودند: بله.

آیا زمانی که شخصی مثل امیرالمؤمنین(ع) نسبت به عاقبت کار خود دغدغه دارد، ما می توانیم با خیال راحت فریب تحصیلات و کارهای خود را بخوریم و راه حق را برای خود تضمین شده بدانیم؟

در قرآن می خوانیم که حضرت یوسف در اواخر دوران پرفراز و نشیب خود که به حکومت الهی رسیده بود، باز از خدا می خواست که مسلم از دنیا برود و می گفت: «تَوَفَّنِي مُسْلِمًا»⁽¹⁾ یعنی جان مرا زمانی بگیر که من صددرصد بنده مطیع و تسلیم تو باشم.

در قرآن می خوانیم بعضی از انبیاء به نسل خود سفارش می کردند راه مستقیم را تا لحظه آخر از دست ندهید: «فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ»⁽²⁾.

ص: 110

1- یوسف، ۱۰۱.

2- بقره، 132.

در قرآن موارد متعددی یافت می‌شود که افرادی راه مستقیم را رها کردند و بعد از ایمان، کافر شدند: «الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا» (1).

بعد از خداپرستی سراغ گوساله پرستی رفتند: «ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ» (2).

بعد از دریافت نعمت‌های ویژه الهی سوی دنیاگرایی رفتند نظیر بلعم باعورا که اسم اعظم و علوم خاصی را از جانب خداوند دریافت کرد ولی به خاطر جاذبه‌های مادی از آنها دست برداشت و گرفتار هوس‌های زودگذر شده و در دام شیطان قرار گرفت (3).

قرآن بارها از شیطان، با سابقه طولانی عبادتش به عنوان موجود بد عاقبت نام برده و در مقابل از افرادی به عنوان خوش عاقبت ستایش کرده نظیر ساحرانی که با دستور فرعون برای رسوا کردن موسی اجتماع کردند و بعد از عمری انحراف در سحر و جادو، در یک لحظه به خدای موسی ایمان آورده و به سجده افتادند و تهدیدات فرعون را پوچ انگاشتند.

آری آنقدر راه‌های انحرافی، افکار، اعمال، وسوسه‌ها، دوستان و جاذبه‌های انحرافی هست که هر مسلمانی حداقل روزی ده مرتبه باید در نمازهای خود از خدا با جمله «اهدنا الصراط المستقیم» در فهمیدن، در عمل و در دورنگه داشتن عمل از آفات، مدد بجوید.

ص: 111

1- نساء، 137.

2- بقره، 51.

3- اعراف، 176.

154. پیوند نماز با نیازها

در قرآن می خوانیم که در مشکلات از نماز کمک بگیرید «وَأَسْأَلُكُمْ فِيهَا بِاللَّحْيَةِ وَالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ» (1) و در روایات برای حل مشکلات و برآورده شدن حاجات سفارش به نماز هایی شده است که از نمونه های برجسته آن نماز جعفر طیار است.

در حدیث می خوانیم هر گاه برای پیامبر اسلام (ص) و حضرت علی (ع) مشکلاتی پیش می آمد نماز می خواندند و دعا می کردند.

در حدیث دیگری می خوانیم دعای بعد از نماز مستجاب و حاجات برآورده می شود.

در تاریخ می خوانیم: هر گاه برای بوعلی سینا مشکلی علمی پیش می آمد، دو رکعت نماز می خواند و از خدا استمداد می کرد.

155. پیوند نماز با جهاد

قرآن در سوره نساء آیه 102 نحوه اقامه نماز در جبهه ها را مطرح کرده است و می فرماید: «وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَ لِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَ لِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَ أَسْلِحَتَهُمْ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَ أَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ

ص: 112

(ای پیامبر!) هر گاه (در سفرهای جهادی) در میان سپاه اسلام بودی و برای آنان نماز برپا داشتی، پس گروهی از آنان با تو (به نماز) بایستند و سلاحهای خود را همراه داشته باشند، پس چون سجده کردند (قیام نمایند و رکعت دوم را فرادی انجام داده پس بروند و) پشت سر شما (نگهبان) باشند، و گروه دیگر که نماز نخوانده اند (از رکعت دوم) با تو نماز بخوانند و وسایل دفاع و سلاحهای خود را با خود داشته باشند، کافران دوست دارند که شما از سلاح و ساز و برگ خود غافل شوید تا یکباره بر شما حمله آورند، و اگر از باران رنجی به شما رسید یا بیمار و مجروح بودید، گناهی بر شما نیست که سلاحهایتان را بر زمین بگذارید و (فقط) وسایل دفاع با خود داشته باشید. همانا خداوند برای کافران عذابی خوارکننده فراهم کرده است.

در سال ششم هجری، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با گروهی به سوی مکه عزیمت کردند. در منطقه ی حدیبیه، با خالد بن ولید و دویست نفر همراه او مواجه شدند که برای جلوگیری از ورود آن حضرت، سنگر گرفته بودند. پس از اذان بلال و برپایی نماز جماعت، خالد بن ولید فرصت را مناسب دید که هنگام نماز عصر یکباره حمله کند که در این هنگام آیه مذکور نازل شد و از توطئه دشمنان خبر داد.

ص: 113

خالد پس از دیدن این معجزه، مسلمان شد. در این نماز، گروه اول پس از پایان رکعت اول، برخاسته بقیه نماز را خود تمام می کنند و امام جماعت صبر می کند تا گروه دیگر به رکعت دوم برسند و با سلاح، به نماز جماعت بپیوندند.

این آیه بیانگر این مطلب است که:

نماز، حتی در صحنه جنگ نیز تعطیل نمی شود و رزمنده نمی تواند بی نماز باشد.

در اهمیت نماز جماعت همین بس که در جبهه جنگ با دشمن، حتی با يك رکعت هم برپا می شود.

در هنگام پیش آمدن دو وظیفه (جهاد و نماز)، نباید یکی فدای دیگری شود.

در همه حال، هشیاری لازم است و حتی نماز هم نباید مسلمانان را از خطر دشمن غافل کند.

رهبر، محور وحدت و عبادت است.

در تاریخ می خوانیم: که حضرت علي عليه السلام در جنگ صفین گاهی به آسمان نگاه می کرد، پرسیدند: دلیل نگاه شما چیست؟ فرمود: مراعات وقت نماز می کنم. گفتند: الآن در گرما گرم جنگ هستیم. فرمود: نباید از نماز غافل شویم. نمونه دیگرش را نماز امام حسین عليه السلام در ظهر عاشورا مشاهده می کنیم که برای دو رکعت نماز سی تیر به سوی حضرت رها شد. نماز اول وقت آن هم

با جماعت در برابر دشمن، نمازی که به قیمت شهید شدن و مجروح شدن برخی از یاران حضرت انجامید.

156. پیوند نماز با حج

طواف از ارکان حج است و برای هر طوافی دو رکعت نماز الزامی است.

در حدیث می خوانیم شخصی به علت محرومیت از حج ناراحت بود که حضرت (ع) به او فرمودند به نماز جمعه برو که آن حج مساکین است: «عَلَيْكَ بِالْجُمُعَةِ فَإِنَّهَا حَجُّ الْمَسَاكِينِ» (1)

157. پیوند نماز با هجرت

حضرت ابراهیم دلیل هجرت خودش را به مکه، انجام مراسم حج یا عمره ندانست، بلکه فرمود: من با زن و بچه به این منطقه هجرت می کنم برای اقامه نماز: «رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ» (2)

158. پیوند نماز با وقف

تمام مساجد و مکان های عبادی در طول تاریخ، تحت عنوان وقف عام ساخته شده و برای تعمیر و عمران آنها نیز، موقوفات بسیاری از

ص: 115

1- وسائل الشیعه، ج 7، ص 300.

2- ابراهیم، 37.

سوي مردم نيكوکار قرار داده شده است. اصولاً مسجد وقف است و از ملك مردم خارج شده است.

159. پيوند نماز با مبارزه

مشركين به حضرت شعيب(ع) مي گفتند: اي شعيب، آيا نمازت به تو امر مي كند كه در مقابل مراسم سنتي ما بايستي و نگذاري ما راه نياكان خود را برويم: «قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ» (1).

از اين آيه معلوم مي شود نماز واقعي، انسان را شخصي با صلابت، مقاوم، مبارز و مصلح مي سازد كه حتي مخالفين مي گويند: اين قدرت نماز است كه انبياء را اين گونه مخالف شرك قرار داده است.

160. پيوند نماز با شناخت خدا

در نماز با صفات خداوند نيز آشنا مي شويم، نظير؛ مالڪيت، رحمانيت، ربوبيت، عظمت، معبوديت، الوهيت، هدايت، وحدانيت و صمديت او.

161. پيوند نماز با انبياء، صديقين، شهدا و صالحين

نمازگزار در نماز از خدا مي خواهد به راه كساني هدايت شود كه خداوند به آنها نعمت ويژه داده است «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ»

ص: 116

که این افراد در دیگر آیات قرآن کریم انبیا، صدیقین، شهدا و صالحان معرفی شده اند: «وَمَنْ يَطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ» (1).

گویا غیر از انبیا و شهدا و صدیقان و صالحان، دیگران بیراهه می روند و راه مستقیم، منحصرأً راه یکی از این چهار گروه است. در روایات، بهترین نمونه ی صدیقان، امامان معصوم علیهم السلام و حضرت صدیقه زهرا سلام الله علیها معرفی شده است. مراد از «شهدا» هم، یا کشتگان میدان جهادند یا گواهان اعمال در قیامت (2).

162. پیوند نماز با پیامبر اسلام (ص)

قرآن می فرماید: «وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ» (3) یعنی نماز و زکات باید در کنار ولایت پذیری و در سایه اطاعت از رهبر آسمانی باشد و به عبارت دیگر عبادت باید در کنار سیاست صحیح باشد.

همچنین در نماز با جمله «السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» نسبت به شخص پیامبر اسلام اظهار عشق و ادب می کنیم. همانگونه که در اذان و اقامه و تشهد به رسالت حضرت گواهی می دهیم و این وعده خداوند به پیامبر است که می فرماید: «وَرَفَعْنَا

ص: 117

1- نساء، 69

2- تفسیر نور، ج 2، ص: 324.

3- نور، 56

لَكَ ذِكْرُكَ» (1) نام تو را بلند مرتبه قرار می دهیم و خداوند تجلیل و تکریم پیامبر را در آیه 157 سوره اعراف نشانه فلاح و رستگاری قطعی مؤمنان دانسته و با کلمه «هُمُ الْمُفْلِحُونَ» از آنان یاد کرده است.

163. پیوند نماز با اهل بیت (ع)

ما ماموریم که در تشهد نماز نسبت به اهل بیت پیامبر سلام و درود بفرستیم و علاقه خود را در قالب صلوات بر ایشان ابراز می کنیم: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

این صلوات بر اهل بیت پیامبر، در تشهد اهل سنت نیز وجود دارد و امام شافعی در اشعار خود می گوید: ای اهل بیت پیامبر، در ارزش شما همین بس که اطاعت شما واجب و هر کس در نماز بر شما صلوات نفرست، نمازش باطل است:

يا آل بيت رسول الله حببكم *** فرض من الله في القرآن أنزله

يكفيكم من عظيم المجد أنكم *** من لم يصلّ عليكم لا صلاة له» (2)

در پایان هر نماز تسیحات فاطمه زهرا سلام الله علیها بهترین تعقیب شمرده شده و پاداش هزار رکعت نماز دارد. در حدیث می خوانیم: که امام رضا علیه السلام بعد از نماز خود به هریک از ائمه معصومین سلام می کردند.

ص: 118

1- انشراح، 4.

2- البحر المدید فی تفسیر القرآن المجید، ج 5، ص 212.

164. پیوند نماز با قرآن

در مواردی نماز و قرآن در کنار یکدیگر ذکر شده اند مثلاً در قرآن می خوانیم: «الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ» (1) و در جای دیگر می خوانیم: «الَّذِينَ يَمَسُّونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ» (2).

امام رضا علیه السلام فرمودند: در نماز قرائت سوره حمد واجب شد تا قرآن مطرح شود و مهجور نشود. (3) به این ترتیب کسانی که نماز می خوانند در هر شبانه روز حداقل 2 سوره از قرآن را بارها می خوانند.

در آیات قرآن نیز بحث نماز، عبادت، رکوع، سجود، قنوت و تسبیح به چشم می خورد. بنابراین هم قرآن ما را به نماز سوق می دهد و هم نماز ما را به سمت قرآن سوق می دهد، همان گونه که ریشه درخت، مواد غذایی را به شاخه تحویل می دهد و شاخه نیز انرژی دریافت شده از نور را به ریشه می رساند.

165. پیوند نماز با سایر عبادات

در حدیث می خوانیم اگر نماز قبول شود، سایر عبادات نیز قبول می شود و اگر نماز قبول نشود، دیگر عبادات نیز قبول نمی شود.

ص: 119

1- فاطر، 29.

2- اعراف، 170.

3- من لایحضر الفقیه، ج 1، ص 84.

آری پیوند پذیرش عبادات دیگر به قبولی نماز، نقش کلیدی آن را نشان می دهد مثل آنکه اگر پلیس، از شما گواهینامه رانندگی بخواهد، شما هر مدرک و کارت شناسایی معتبر دیگری هم ارائه دهید، پذیرفته نمی شود. مجوز رانندگی، داشتن گواهینامه است و بدون آن تمام مدارک بی اثر خواهد بود. در قیامت نیز مجوز عبور از صراط، اقامه نماز است.

166. پیوند نماز با ادیان آسمانی

در قرآن می خوانیم که اقامه نماز همراه با ایمان به تمام کتب آسمانی قبل مطرح شده است: « وَ الْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ » (1). همانگونه که فرمان در نماز کتب آسمانی دیگر نیز مطرح شده است.

در قرآن می خوانیم: « أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ اتَّقُوا » (2) یعنی نماز را به پا دارید و خود را از مخالفت با اوامر الهی حفظ کنید. همچنین در جای دیگر می خوانیم شرط قبولی هر کار خوبی آن است که افراد با تقوا آن را انجام دهند که این مطلب نشان می دهد، هر کاری، از هر کسی قبول نمی شود، همان گونه که ما آب را با در ظرف تمیز می خوریم و نه با هر ظرفی، اگر شربتی را در ظرف کثیف بریزند، هیچ کس مصرف نمی کند. آری شرط قبولی اعمال نیز تقواست که ظرف درونی انسان را پاک می کند. «إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ» (3) شرط قبولی هر کار خوبی آن است که افراد با تقوا آن را انجام دهند این مطلب نشان می دهد که هر کاری از هر کسی قبول نمی شود همان گونه که ما آب را با ظرف تمیز میخوریم و نه با هر، ظرفی اگر شربتی را در ظرف

ص: 120

1- نساء، 162

2- انعام، 72.

3- مائده، 27.

کثیف بریزند، هیچ کس مصرف نمی کند. آری شرط قبولی اعمال نیز تقواست که ظرف درونی انسان را پاک می کند.

167. پیوند نماز با امر به معروف و نهی از منکر

قرآن کریم می فرماید: «يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ» (1) و در آیه دیگر می خوانیم: «الَّذِينَ إِذَا مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ» (2) یعنی صالحین همین که حکومت را در دست گرفتند، اقامه نماز و زکات و امر به معروف و نهی از منکر را با هم انجام می دهند.

در اذان با کلمه «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» مردم را به بزرگترین معروفها که نماز است دعوت می کنیم در عین حال که نماز خود نهی از منکر است: «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ» (3).

البته معنای آیه این نیست که نمازگزار دیگر قادر به انجام فحشا و منکر نیست، بلکه معنای آیه این است که نماز به انسان خلافکار نهیب می زند که اثر آن یا ترك خلاف است و یا توبه و استغفار. نظیر اینکه می گوئیم لباس سفید انسان را از آلودگی حفظ می کند به این معنا که هرگاه خواست به سمت آلودگی برود، لباس سفیدش به او نهیب می زند و یا در صورت آلوده شدن به او نهیب می زند که هرچه سریعتر آن را تمیز کند.

ص: 121

1- توبه 71

2- حج، 41.

3- عنكبوت، 45.

168. پیوند نماز با توبه

در قرآن می خوانیم: «فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ» (1) یعنی یکی از شروط قبولی توبه، اقامه نماز است. آری کسی که تارک نماز بوده اگر توبه کرد باید نمازهای متروکه خود را قضا کند.

اصولاً در قرآن هر جا کلمه «تأبوا» آمده در کنارش یک دستور دیگر نیز هست نظیر؛ توبه و نماز، توبه و اصلاح «تَابُوا وَاصْلَحُوا» (2)، توبه و ایمان «وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا» (3)، توبه و تبعیت از پیامبر (ص) «فَاعْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ» (4).

169. پیوند نماز با انابه

قرآن می فرماید: «مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ» (5) یعنی خداوند انابه و تضرع به سوی خود و تقوا و اقامه نماز را با هم دیده است که نشان می دهد وجود هر یک بدون دیگری کارساز نیست.

با کمال تأسف افرادی در جلسات مناجات، توسل و دعا شرکت می کنند و جلسات هفتگی و ماهیانه در این امور دارند ولی حضورشان در نماز جمعه یا جماعت کم رنگ یا بی رنگ است. از

ص: 122

1- توبه 11.

2- بقره، 160.

3- اعراف، 153.

4- غافر، 7.

5- روم 31

سوي ديگر افراڊي به نماز مي ايستند ولي دامن خود را از گناهان حفظ نمي كنند، در حالي كه قرآن، نماز و تقوا و انابه را در کنار هم قرار داده است.

170. بپوند نماز با كارهاي خير

قرآن مي فرمايد: «وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ» (1) يعني ما به انبياء وحي كرديم كارهاي خير انجام دهند و نماز را اقامه كنند. در اين آيه تمام كارهاي خير در يك كفه ترازو و اقامه نماز در كفه ديگر ترازو قرار گرفته است كه نشان از همسنگي اين دو دارد.

171. بپوند نماز با فرشتگان

قرآن مي فرمايد: حضرت زكريا آن گاه كه در محراب نماز ايستاده بود، بشارت فرزند را از فرشتگان دريافت كرد: «فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى» (2)

172. بپوند نماز با تجديد عهد

در هر نماز، انسان بندگي خود را نسبت به خداوند با زبان و عمل اعلام مي كند. اين تجديد ميثاق به طور فردي و اجتماعي، گاهي بلند و گاهي آهسته، ايستاده و خميده و نشسته، شبانه و روزانه و به طور دائم در نماز صورت مي گيرد.

ص: 123

1- انبياء، 73.

2- آل عمران، 39.

173. پیوند نماز با وصیت

در بعضی روایات می خوانیم که نماز، هم اولین سفارش انبیا بوده و هم آخرین وصیت اولیا(1).

در تاریخ زندگی امام صادق(ع) آمده است که حضرت در آخرین لحظه های عمر مبارک خود چشم باز کرده و خواستند که تمام بستگان جمع شوند و سپس فرمودند: شفاعت ما شامل کسانی که نسبت به نماز سهل انگاری کنند نخواهد شد: «لَا يَنَالُ شَفَاعَتَنَا مَنْ اسْتَخَفَّ بِالصَّلَاةِ»(2).

174. پیوند نماز با ایمان

نماز یعنی ایمان. بعد از حدود 15 سال که مسلمانان به سوی بیت المقدس نماز می خواندند، وقتی به دلائلی قبله به سوی کعبه تغییر کرد، سؤالی برای مسلمانان پیش آمد که نمازهای قبلی ما چه حکمی دارد؟ این مسئله را از پیامبر پرسیدند. آیه نازل شد که نمازهای قبلی شما صحیح است و خداوند پاداش نمازهای شما را ضایع نمی کند.

لکن آیه ای که نازل شد این بود: «وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ»(3) خداوند ایمان شما را ضایع نمی کند. یعنی به جای اینکه بگوید

ص: 124

1- وسائل الشیعه، ج 3، ص 26.

2- کافی، ج 3، ص 270.

3- بقره، 143.

نمازهایتان از بین نرفته و صحیح است، می فرماید: ایمانتان ضایع نشده، که این تعبیر نشان دهنده آن است که نماز یعنی ایمان و ترك نماز یعنی ترك ایمان.

175. پیوند نماز با تعمیق دین

بر خلاف تصوّر بعضی که نماز را تکراری می دانند، نماز نردبان ترقی است که هر چه بیشتر با حضور قلب خوانده شود بالاتر می روی، گرچه در ظاهر رکوع و سجودها تکرار می شود ولی در حقیقت همانند پله های نردبانی است که موجب بالا رفتن معرفت و ایمان انسان می شود.

به تعبیر دیگر این اعمال به ظاهر تکراری، همانند کلنگی است که برای حفر چاه می زنند، کلنگ زدن در ظاهر تکراری است، اما در واقع هر کلنگی که می زنید به عمق بیشتری می روید و يك قدم به آب نزدیک تر می شوید. به هر حال، ظاهر نماز تکراری است، اما در واقع عمق بخشیدن به بندگی است.

176. پیوند نماز با تغذیه

از شرایط تربیت و تزکیه و خودسازی، بهره گرفتن از غذای حلال است. اگر شکم انسان از غذای حرام پر شود، نصیحت و کلام امام معصوم علیه السلام نیز کارساز نیست.

امام حسین علیه السلام در روز عاشورا چند بار

ص: 125

مردم را نصیحت کردند و در آخر فرمودند: شکم شما از حرام پر شده است «فَقَدْ دُمِّلَتْ بُطُونُكُمْ مِنَ الْحَرَامِ» (1) که سخنان مرا نمی شنوید.

امروز متخصصین تعلیم و تربیت شرق و غرب، از نقش تغذیه در تربیت غافل اند و این از امتیازات اسلام است که تغذیه حلال را بستری برای خود سازی و تربیت قرار داده است.

در روایات می خوانیم: کسی که شراب بنوشد تا مدتی نماز او گرچه واجب است و انجامش رفع تکلیف می کند، ولی قبول نمی شود. همچنین در روایات نماز شب، رمز سلامتی بدن و روشنایی قبر دانسته شده است (2).

177. پیوند نماز با قلب

اصل نماز توجه قلبی است و از نماز آن مقداری قبول میشود که در آن توجه قلبی باشد شروع نماز با قلب و نیت است بعد با زبان بعد با حرکات بدن نماز بدون حضور قلب نظیر میوه های ترینی و پلاستیکی است. حضور قلب نظیر نخ اسکناسی است که اگر نباشد، اسکناس قابل قبول نیست.

جالب آنکه هر یک از واجبات و مستحبات نماز در موقعیت خاصی است مانند قرائت در حال، قیام ذکر در حال رکوع و سجده ولی آنچه در تمام نماز شرط، است نیت و حضور قلب می باشد.

ص: 126

1- بحار، ج 45، ص 8.

2- بحار، ج 84، ص 140.

اسلام برای زمانهایی که همه خوابند ولی دل های مردان خدا بیدار است، نماز شب را قرار داده و برای شرکت بیشتر مردم همه نوع تسهیلات را در آن نهاده است مانند: ایستاده یا نشسته خواندن، بلند یا آهسته خواندن، با سوره یا بدون سوره خواندن، و اگر وقت کم بود به رکعات آخر نماز شب (شفع و وتر) قناعت کردن.

خداوند در سوره اسراء آیه 79 می فرماید «وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَّحْمُوداً»⁽¹⁾ و پاسی از شب را بیدار باش و تهجد و عبادت کن و این وظیفه ای افزون برای توست، باشد که پروردگارت تو را به مقامی محمود و پسندیده برانگیزد.

«هجود»، به معنای خوابیدن است و «تهجد»، به معنای برطرف کردن خواب با عبادت می باشد. نماز شب از نمازهای بسیار با فضیلت است و در سوره های مؤمل و مدثر نیز بیان شده است: «قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلاً». در روایات بیش از 30 فضیلت برای نماز شب برشمرده شده است که به برخی از آنها اشاره می شود:

تمام انبیا نماز شب داشتند.

نماز شب، رمز سلامتی بدن و روشنایی قبر است⁽²⁾.

ص: 127

1- اسراء، 79.

2- بحار، ج 84، ص 140.

نماز شب، در اخلاق، رزق، برطرف شدن اندوه، ادای دین و نور چشم مؤثر است(1).

نماز شب، گناه روز را محو می کند و نور قیامت است(2).

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: پاداش نماز شب آن قدر زیاد است که خداوند می فرماید: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»(3) یعنی هیچ کس پاداشی را که برای آنان در نظر گرفته شده نمی داند(4).

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: شرف مؤمن، نماز شب است و عزتتس، اذیت نکردن مردم.

ابوذر کنار کعبه مردم را نصیحت می کرد که برای وحشت و تنهایی قبر، در دل شب دو رکعت نماز بخوانید.

در مانده کسی است که دیگران را از نماز شب محروم باشد.

بهترین شما کسی است که اطعام کرده و آشکارا سلام کند و هنگامی که مردم در خوابند، نماز بخواند.

سه چیز بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله واجب بود و بر دیگران مستحب: نماز شب، مسواک و سحرخیزی(5). آری جایگاه رهبری، مستلزم تکالیف سنگین تری است.

ص: 128

1- سفينة البحار.

2- بحار، ج 84، ص 140

3- سجده، 17.

4- تفسیر مجمع البیان.

5- تفسیر فرقان.

179. پیوند نماز با ورزش

گر چه رکوع و سجود برای قرب به خدا و بندگی اوست، اما در این اعمال نوعی ورزش بدنی نیز نهفته است. نظیر فردی که با دست لباس می‌شوید و هدفش تمیزی لباس است، اما در این کار نوعی ورزش، نیز نهفته است. عبادات اسلام همراه با نوعی حرکت است و با سلامتی رابطه دارد، در حج و جهاد وصله رحم و عیادت و زیارت حرکت است و در روزه نیز به مسائل سلامتی توجه شده تا آنجا که فرمودند «صُومُوا تَصِحُّوا» (1)

180. پیوند نماز با تواضع

یکی از برکات نماز جماعت آن است که گاهی افراد بزرگ سال به جوانها اقتدا می‌کنند که در این اقتدا نوعی تواضع است. آری همینکه همه مردم با هر مقام و موقعیتی که دارند در کنار هم و هماهنگ با هم بدون هیچگونه تشریفات قرار می‌گیرند روحیه تواضع و فروتنی شکوفا می‌شود.

181. پیوند نماز با خشوع

قرآن کریم می‌فرماید: قطعاً مومنانی رستگارانند که در نمازشان خشوع داشته باشند (2).

ص: 129

1- بحار، ج 59، ص 267.

2- مؤمنون، 1 - 2.

از پیامبر اکرم(ص) سوال کردند خشوع در نماز چیست؟ حضرت در پاسخ فرمود: با تمام قلب، توجه به خدا.

نماز برای رسول الله (صلی الله علیه و آله) و امثال او نور چشم است و لکن برای بعضی ها که خشوع ندارند، بار سنگین است. خشوع، مربوط به قلب و روح و خضوع، مربوط به اعضای بدن است. نماز با توجه، انسان را به یاد قدرت بی نهایت خدا می اندازد و غیر او را هر چه باشد کوچک جلوه می دهد. مهر او را در دل زیاد می کند، روحیه ی توکل را تقویت می کند و انسان را از وابستگی های مادی می رهااند.

در حدیث می خوانیم که حضرت مردی را دید که در نماز با ریش خود بازی می کند. فرمودند: اگر قلب او خاشع بود این کار را نمی کرد و در ادامه فرمودند: خشوع، زینت نماز است و کسی که خشوع ندارد، نماز کاملی ندارد.

همسر پیامبر می گوید: پیامبر با ما گفتگو می کرد و همینکه وقت نماز می رسید، گویا ما را نمی شناخت. حضرت علی هنگام نماز رنگ صورتش تغییر می کرد و می لرزید و می فرمود: وقت اداء اماتتی فرا رسیده است که خداوند بر آسمانها و زمین عرضه داشت و آنها نپذیرفتند اما انسان پذیرفت.

خشوع فاطمه زهرا(س) در نماز به گونه ای بود که نوری از محرابش به آسمان می درخشید و خداوند با آن نور بر فرشتگانش

مباهات می کرد و می فرمود شما را گواه می گیرم که شیعیان او را از آتش ایمن کرده ام (1).

امام صادق (ع) فرمودند: نشانه خشوع در چشم، فرو بستن آن است. طبرسی در تفسیر خود می گوید: منظور، به چپ و راست توجه نکردن است.

سایر ائمه اطهار (ع) نیز اینگونه بوده اند، چنانکه در رابطه با امام حسن مجتبی (ع) داریم که رنگ صورتش تغییر می کرد (تغییر لونه) و در رابطه با امام کاظم (ع) داریم که رنگ صورتش زرد می شد: (اصفر وجهه) و راجع به امام باقر و امام صادق (ع) داریم که (تغییرت الوانهما).

182. پیوند نماز با تمرکز

اسلام برای اقامه نماز سفارشات دارد تا انسان در نماز حضور قلب داشته باشد و از چیزهایی که مانع تمرکز فکر است نهی کرده که به چند نمونه اشاره می شود:

1- روی روی درب باز نماز نخوانید.

2- روی روی آتش، وسط راه و در حال نگاه داشتن بول و غائط نماز نخوانید.

3- در حدیث می خوانیم: هنگام نماز در مقابل پیامبر اسلام (ص) پرده ای آویخته بودند که در آن طرح های نقاشی شده بود. حضرت

ص: 131

1- بحار، ج 43، ص 172.

فرمودند: پرده را بردارید تا هنگام نماز، تمرکز و حضور قلب من از بین نرود.

با توجه به این حدیث باید محراب های مساجد دور از هرگونه تصویر و نقاشی باشد و ما نباید به اسم هنر و یا تقلید از دیگران، جلوی نمازگزاران صحنه های تمرکززا طراحی کنیم.

4- نماز در حمام، آشپزخانه نیز کراهت دارد.

183. پیوند نماز با خوداتکائی

در نماز باید روی پای خود بایستیم و نباید به دیگران یا دیوار یا ستون مسجد تکیه کنیم. همچنین در وضو گرفتن نباید کسی ما را در وضو گرفتن کمک کند. این مطلب تأکیدی دیگر بر خوداتکائی و استقلال و روی پای خود ایستادن است.

184. پیوند نماز با سحرخیزی

قرآن کریم، دریافت مقام محمود را وابسته به سحرخیزی و تهجد می داند و با این که به صبح و فجر و پیش از ظهر و عصر یک بار سوگند خورده ولی به سحر سه بار سوگند خورده تا به ما هشدار دهد بهترین وقت ها سحر است.

در روایات می خوانیم: پیشوایان معصوم از فرصت سحر و بین الطلوعین برای نیایش بهره ها گرفته اند. با کمال تأسف امروزه در جوامع بشری دیر خوابیدن تبدیل به یک عادت شده و متأسفانه اکثر

ص: 132

مردم از لذت سحرخیزی (جز ماه مبارك رمضان) محروم اند، در حالی که در روایات می خوانیم: محروم واقعی کسی است که از سحرخیزی و نماز شب محروم باشد.

قرآن برای بعضی کارها پاداش دو برابر و برای بعضی امور پاداش چند برابر یا ده برابر و برای بعضی از انفاق ها و کمک رسانی های خالصانه پاداش هفتصد برابر و بیشتر بیان داشته اما برای کسانی که سحرخیزند و پهلوی خود را از رختخواب جدا کرده و به مناجات می ایستند، پاداشی را ذخیره کرده که هیچ انسانی مقدار آن را نمی داند: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً» (1)

185. پیوند نماز با مراقبت

قرآن در مورد نماز، عبادات «حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ» و «عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يَحَافِظُونَ» را به کار برده است که از این تعبیرات استفاده می شود، نماز به مراقبت و محافظت نیاز دارد و نماز همچون يك گوهر گران بها و ظریف می باشد که اگر محافظت نشود، ضایع شده و از دست می رود.

امام زین العابدین (ع) در سحرهای ماه مبارك رمضان در دعایی که به ابوحمزه ثمالی یاد دادند، می فرمایند: خدایا چرا هر وقت به نماز می ایستم رخوت و کسالت بر من عارض می شود؟ چه شده که این گونه شده ام؟

ص: 133

آن حضرت عواملی برای این حالت بیان می کنند و از جمله می فرمایند: شاید این سنگینی در عبادت؛

به خاطر آن باشد که حرف های یاوه گفته یا شنیده ام،

شاید به خاطر آن باشد که از مجالس دانشمندان دوری کرده ام،

شاید به خاطر آن باشد که صداقت در کلام من نیست،

شاید به خاطر آن باشد که آن قدر گناه کرده ام که لیاقت گفتگو با تو را از دست داده ام،

و با این کلمات آفتی را بیان می کنند که هر يك از آنان می تواند لذت عبادت را از انسان بگیرد و رخوت و سنگینی به انسان بدهد(1).

186. پیوند نماز با حفظ انسان

به گفته قرآن کریم، هم انسان باید نماز را حفظ کند و بر پای دارد «وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يَحَافِظُونَ»(2) و «حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى»(3) و هم نماز انسان را حفظ می کند: «الصَّلَاةُ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ»(4).

همچنین قرآن می فرماید: هنگامی که در جبهه و در مقابل دشمن نماز می گذارید، اسلحه خود را به همراه داشته باشید و لحظه ای از

ص: 134

1- مصباح المتهجد، ص 587

2- معارج، 34.

3- بقره، 238

4- عنکبوت، 45.

اسلحه خود جدا نشوید تا جان شما حفظ شود: «وَ إِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَ لِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ» (1).

به راستی قرآن چه گونه کتابی است که اینچنین مومنین را هوشیار و جامع نگر تربیت می کند؛

هم به اصل نماز توجه دارد، هم به جماعت، هم به حفظ جان رزمندگان، هم توجه به نماز اول وقت.

187. پیوند نماز با مقام انسان

در حدیث می خوانیم که هر کس می خواهد بداند مقام و ارزش او نزد خداوند چگونه است، ببیند که خداوند نزد او چه مقامی دارد (2). اگر نماز در نزد تو بزرگ و محترم بود، تو نیز نزد خداوند احترام داری و اگر نسبت به انجام فرمان او بی تفاوت بودی، مقام و ارزشی نزد او نداری و همچنین اگر نماز ترا از فساد و فحشا بازداشت، نشانه تأثیر و قبولی نماز است.

قرآن می فرماید: «وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلَاةِ وَ إِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ» (3) نماز بار سنگینی است مگر برای افراد خاشع. بنابراین هرگاه احساس کردیم نماز برای ما سنگین است باید بفهمیم روح خشوع نسبت به پروردگاران نداریم و رفتن خشوع زمینه بی تفاوتی و کبر است.

ص: 135

1- نساء، 102.

2- بحار، ج 75، ص 199.

3- بقره، 45.

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

